

לעילוי נשמת מרת אימי המזוככת ביסורים
הכ"מ ארלט חנה ע"ה בת פרחת תחי'
שנלב"ע י"ב כסלו התשע"ט
ת.ג.צ.ב.ה

גליון 24
ה'תשע"ט

פרשת
תזריע

גליון שז"ת

והקדש
התורה

סימן צ"ז

שאלות שנשאלנו והשבנו בס"ד
ממה שחננו ה' בחמלתו ותברך
אודן נזרית

החונה בעיד האבות באר שבע טובב"א

תוכן הענינים

סימן צו ..... ג

מותר לברך ברכת האילנות בשבת, ולכן במקום שיש חשש שחלק מהציבור לא יוכל לברך בימות החול, רשאים לברך לכתחילה ברכת האילנות בשבת ראש חודש ניסן ברוב עם ולהיות זריזין מקדימין למצוות, לזכות את כל הציבור, אמנם יש להזהיר הציבור מטלטול הסידורים במקום שאין עירוב, ויש להתעצם בשעת הברכה שנתקנים על ידה נשמות המגולגלות שנמצאים על האילנות, ולברכה במקום נקי, אמנם אם יש באפשרות הציבור לברך יחדיו את ברכת האילנות בחול, מהיות טוב יש מהדרים להמתין לברך ברוב עם ביום חול מיד לאחר השבת, ובפרט כשמברכים מחוץ לעיר על ריבוי עצי פרי, וכשמברכים ביום חול טוב ליתן צדקה אחר הברכה.

מפתחות ..... כג

גליון שו"ת

והקדש
הקדש

מפי

הרב אודן נזרית שליט"א

ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה
ולעילוי נשמות זכיו"ב
פרטים בטל:
0506491414
0509013000

גרפיקה ועימוד:
א.ש. אשדוד
052-7627127

למעוניינים ניתן לקבל גיליון זה וכן את הגליונות:

שיחות חיזוק; אשיחה בחוקיך; אשיחה בחוקיך בהלכה; מהמחבר במייל: toraoren@gmail.com
כמו כן ניתן להשיג ספרי המחבר סדרות הספרים: שיחות חיזוק (ה' כרכים); אשיחה בחוקיך (ה' כרכים);
קול חתן; קול שמחה; ומארז דיסקים 'שיעורי יגדיל תורה' בטל: 0506491414 , 0509013000

סימן צו

(שו"ע אורח חיים סי' רכ"ו ס"א וסי' של"ו ס"י)

שאלה:

נשאלתי כשחל ראש חודש ניסן בשבת מהו הזמן והאופן הראוי ביותר לברך ברכת האילנות.

תשובה:

מותר לברך ברכת האילנות בשבת, ולכן במקום שיש חשש שחלק מהציבור לא יוכל לברך בימות החול, רשאים לברך לכתחילה ברכת האילנות בשבת ראש חודש ניסן ברוב עם ולהיות זריזין מקדימין למצוות, לזכות את כל הציבור, אמנם יש להזהיר הציבור מטלטול הסידורים במקום שאין עירוב, ויש להתעצם בשעת הברכה שנתקנים על ידה נשמות המגולגלות שנמצאים על האילנות, ולברכה במקום נקי, אמנם אם יש באפשרות הציבור לברך יחדיו את ברכת האילנות בחול, מהיות טוב יש מהדרים להמתין לברך ברוב עם ביום חול מיד לאחר השבת, וכפרט כשמברכים מחוץ לעיר על ריבוי עצי פרי, וכשמברכים ביום חול טוב ליתן צדקה אחר הברכה.

האם יש חשש שמא יתלוש מן המחובר

א. הנה כתב מרן זיע"א בשו"ת יחווה דעת (חלק א סימן ב) דאיתא במסכת סוכה (לו ע"ב), אמר רבה, הדס במחובר מותר להריח בו, אתרוג במחובר אסור להריח בו. מאי טעמא, הדס דלהריח קאי אי שרית ליה לא אתי למגזייה, אתרוג דלאכילה קאי אי שרית ליה אתי למגזייה. ופירש רש"י, הדס אף כשנתיר לו להריח בו במחובר לא יבוא לתלוש, שהרי גם במחובר מריח בו יפה. אבל אתרוג שעומד לאכילה, כשיבוא להריח בו בשבת יש לחוש שמא ישכח ויתלוש כדי לאוכלו, ואפילו אם יאכל ממנו במחובר הרי אין לך תולש גדול מזה. ע"כ. וכן פסקו הרמב"ם (בפרק כא מהל'

שבת הלכה ז). והטור והשלחן ערוך אורח חיים (סימן של"ו סעיף י). ע"ש. וכתב המאירי (סוכה ל"ז ע"ב): יש מפרשים, שמה שהתירו להריח בהדס מחובר, זהו דוקא שלא בנגיעת יד, שהרי אסור להשתמש במחובר, ולי נראה שאף בנגיעה מותר. ע"ש. וכן זכה לכוין לזה הגאון רבי יהודה עייאש בשו"ת בית יהודה ח"א (חאו"ח סי' י"א). ע"ש. וכן הסכים הגאון ר' אהרן אלפנדארי בספר יד אהרן (מה"ת סי' של"ו). ע"ש. (וע' בשו"ת זכור לאברהם אביגדור אורח חיים סימן לו, ובשו"ת זרע יעקב בן נאיים סימן ח). ולפי זה מכל שכן שיש להתיר לברך ברכת האילנות בשבת, שהרי אין צורך כלל לנגוע בפרחי האילנות כדי לברך ברכה זו, ודי לו בראייתם בלבד, ואין לנו לגזור שמא ישכח ויקטוף מפרחי האילנות בשבת. ואפילו לגירסת הגאונים שהובאו בהר"ן (ביצה, בפרק אין צדין כד ע"א) שאסור להריח בהדס מחובר בשבת, גזירה שמא יתלוש. וכן כתב הרוקח (סי' שא). מכל מקום יש לחלק ולומר שדוקא להריח בהדס מחובר גזרו מפני שדרכו להתקרב יותר מדי כדי להריח בו יפה, וגם רגילות היא ליטלו בידו בשעת הברכה, (וכמ"ש בשלחן ערוך או"ח סי' ר"ו סעיף ד), ולכן חששו שמא ישכח ויתלוש, אבל ברכת האילנות שאינה אלא ברכת הראיה, אין לנו לגזור מדעתנו שמא ישכח ויתלוש. וכבר כתב הרא"ש (בפרק ב' דשבת כ"ד) שאין לחדש גזירות אחר חתימת התלמוד. וכן כתב המגיד משנה (בפרק ה מהל' חמץ ומצה הלכה ב). והר"ן בשו"ת הריב"ש (סי' רצ). ע"ש. ומכל שכן כאן שיש טעם לחלק בין ברכת הריח לברכת הראיה. ועיין בתוספות חולין (קד ע"א), שאין לדמות גזירות זו לזו אלא במקומות שהש"ס מדמה. ע"ש. וראה עוד בשו"ת מהר"י מברונא (סי' ק"ח) שכתב גם כן שאין לנו לגזור גזירות חדשות מדעתנו. וכן כתב בשו"ת הרדב"ז (סי' קמ"ט). והמהריק"ש בשו"ת אהלי

יעקב (סי' ק"ד). וכ"כ מרן הבית יוסף אורח חיים (סי' תסב). וכן העלה הגאון רבי חזקיה די סילוה בספר פרי חדש (אור"ח סי' תסא, ויו"ד ר"ס פ"ז). וכן כתב מרן החיד"א בברכי יוסף (סי' תס"ג וסי' תקי"א). ובשו"ת חיים שאל ח"א (סי' ע"ד). ובשו"ת יוסף אומץ (סי' ט"ז). ובשוררי ברכה יו"ד (סי' צ"ז). ובספר יעיר אוזן (מערכת ג אות ז) ועוד.

אמנם הגאון רבי חיים פלאג'י בספר מועד לכל חי (סי' א אות ח) כתב: בעיר קושטא נוהגים לברך ברכת האילנות אפילו בשבת ויום טוב. אבל בעירנו איזמיר לא ראיתי ולא שמעתי מעולם שיברכו ברכת האילנות בשבת ויום טוב. ואם נאמר שהטעם לזה משום חשש שמא יקח בידו הפרחים להריח בהם, ושמא יתלוש, אפילו בקושטא יש להם לחוש שלא יברכו ברכת האילנות בשבת עכת"ד. והחריה החזיק אחריו הרה"ג רבי יעקב סופר בכף החיים (סי' רכו אות ד) בזו הלשון: בשבת ויו"ט אין לברך ברכת האילנות, שמא יקח בידו הפרחים להריח בהם, או שמא יתלוש. מועד לכל חי. והאיר דמה שכתב הכף החיים שמא יקחם בידו או שמא יתלוש. לא דק, שהרי אפילו אם יקחם בידו, אם אינו תולשם, מותר לעשות כן לכתחילה, וכמו שביארנו לעיל בשם המאירי ומהר"י עיי"אש. ואף שהכף החיים (סי' של"ו ס"ק סב) כתב, שדעת האחרונים שאסור ליטול בידו ההדס המחובר כדי להריח בו, ודלא כשו"ת בית יהודה סי' י"א שהתיר. מלבד מה שנעלם ממנו דברי המאירי שפסק להקל, ועוד, שאף לדבריו אין בזה איסור אלא מדרבנן, ואין לגזור גזירה לגזירה. וכוונת המועד לכל חי צ"ל שמא יקחם ושמא יתלוש, כלומר, שעל ידי שיקחם בידו יבוא לתלוש. וזה פשוט.

האם יש לחוש מצד איסור בורר בשבת

ב. והנה בכף החיים שם הוסיף: ונראה שלפי דברי המקובלים שעל ידי ברכת האילנות מברר

ניצוצי קדושה מן הצומח, יש איסור נוסף משום בורר בשבת. ולכן אסור לברך ברכת האילנות בשבת ויום טוב. ע"כ. וראיתי בספרו שו"ת באר מים חיים בכתב יד, שנשאל על זה, שהרי גם בכל הברכות והתפלות אנו מבררים, והשיב, שזהו לצורך אותה שעה, וקי"ל בורר אוכל לאלתר שרי. משא"כ בברכת האילנות שאינה צריכה לאותה שעה, שהרי יכול לברך ברכה זו בכל חודש ניסן, והרי זה כבורר לצורך אחר זמן שאסור. ע"כ. והאיר ביח"ד (שם) תמהני שמנין לו שבענין רוחני כזה שייך דין בורר, וכל המלאכות האסורות בשבת למדנו ממלאכת המשכן, וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון. והרה"ג רבי אברהם פלאג'י בספר וימהר אברהם (מערכת ב' אות צ"ט) כתב בשם הרה"ג רבי אברהם פונטריומולי בדרשתו, שחקר איך מתפללים בשבת, והרי אסור לברר אוכל מתוך הפסולת (שלא לאלתר). ותירץ, שמכיון שיש בזה פיקוח נפש של הצדיקים מותר. ע"ש. ועל כגון זה י"ל אין משיבין על הדרש. ועיין בשו"ת הרדב"ז (חלק ד' סי' קח) שכתב בזו הלשון: ואל תאשימני ותחשדני שאני פוסק הלכה ומורה הוראה על פי דרך הקבלה וכו'. ע"ש. ומרן החיד"א בספר מראית העין בחידושו לסנהדרין (ק ע"א) כתב, שאין להוציא דין על פי סודות. ע"ש. ובשו"ת חתם סופר (תאור"ח סי' נ"א); ואני אומר, כל המערב דברי קבלה עם ההלכות הפסוקות חייב משום לא תזרע כרמך כלאים פן תקדש המלאה וכו'. ע"ש. ועיין בשו"ת מנחת אלעזר ח"ב (סי' עח אות ד). ובשו"ת מהרי"ץ דושינסקי (סי' ב). ואכמ"ל. [ועיין בספר אמת ליעקב גיניו בקונטרס שפת אמת דף ק"ב סע"ב].

וכתב עוד ביח"ד (שם) אולם באמת אין טעם זה נכון להלכה, וכמו שהוכחנו מהתלמוד והפוסקים, שלא גזרו רבותינו בזה כלל. (ואף הגר"ח פלאג'י לא פסק כן בסכינא חריפא). וצא ולמד ממה שפסק הגאון רבי חיים פלאג'י עצמו בשו"ת לב חיים (חלק ב' סי' מ"ד), שמותר לברך

והוסיף בספר עטרת פז (ברכת האילנות עמוד קה ואילך) שהגאון האדר"ת בספר נפש דוד (עמוד קלח) כתב שהיה מהדר לברך ברכת האילנות בשבת וכן עיקר להלכה שמותר לברך ברכת האילנות בשבת וכ"כ בספר הליכות שלמה (עמוד רפט) שהגרש"ז אורבך ברך ברכת האילנות אף בשבת ולא חשש לכלום.

והנה הגאון מהר"י סופר זצ"ל בס' כף החיים הנ"ל הוסיף ונראה שלפי דברי המקובלים שעל ידי ברכת האילנות מברר ניצוצי קדושה מן הצומח יש איסור נוסף משום בורר בשבת ולכן אסור לברך ברכת האילנות בשבת ויום טוב ע"כ.

ואכן בספרו שו"ת באר מים חיים בכתב יד נשאל על זה שהרי גם בכל הברכות והתפלות אנו מבררים ואיך מותר לעשות כן בשבת והשיב שזהו לצורך אותה שעה וקיימא לן בורר אוכל לאלתר שרי מה שאין כן בברכת האילנות שאינה צריכה לאותה שעה שהרי יכול לברך ברכה זו בכל חודש ניסן והרי זה כבורר לצורך אחר זמן שאסור ע"כ ומרן זיע"א בס' חזון עובדיה (הל' ברכת האילנות עמוד כב בהערה) תמה על זה שמנין לו שבענין רוחני כזה שייך דין בורר וכל המלאכות האסורות בשבת למדנו ממלאכת המשכן וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, וכן ראה הכי להרה"ג המקובל ר' נסים כדורי בספר מעשה נסים (עמוד קיב) שהעיר ע"ד הכה"ח הנ"ל דמ"ש שלפ"ד המקובלים אין לברך ברכת האילנות בשבת אינו מוכרח ע"ש, וכיו"ב כתב גם המשנה ברורה (סי' שכח ס"ק קמג) על מ"ש מרן בשו"ע (שם) שמותר ללחוש בשבת על נחשים ואין בכך משום צידה, שאע"פ שהם ניצודים ע"י הלחש עד שאפשר לתופסם מ"מ כיון שאין זו צידה טבעית מותר, ועל כן אפילו אינם רצים אחריו מותר ע"ש.

ובלאו הכי יש להעיר ממה שכתב הגאון רבי יוסף חיים בספר בן איש חיל (חלק א בקונטרס

ברכת האילנות בשבת. והביא ראיה לזה מדברי השלחן ערוך א"ח (סי' של"ו), שמותר להריח בהדס מחובר בשבת, ואין לחוש שמא יתלוש, והוא הדין לברכת האילנות. והביא ראיה ממה שאמרו במדרש (בראשית רבה פרשה כט): מעשה בחסיד אחד שיצא לכרמו בשבת, וראה עוללה אחת, וברך עליה. ופירש הגאון רבי שמואל יפה, ביפה תואר שם, שבירך על ראייתה ברכת שהחיינו, ונכמו שאמרו בירושלמי פסחים (פרק י הלכה ה): מי שראה תאנה בביכורה צריך לברך זמן. וכן הוא בתלמוד שלנו, בעירובין (מ ע"ב), ובפירוש רש"י שם. וכן פירש הגאון רבי דוד לוריא במדרש שם]. הרי שלא חששו לגזור בזה שמא יתלוש. והוא הדין לברכת האילנות. ע"ש. הרי שהגאון רבי חיים פלאג'י עצמו חזר בו ממה שצידד להחמיר בזה בספרו מועד לכל חי, והסכימה דעתו דעת עליון להתיר בראיות נכוחות. ושוב מצאתי עוד בספרו זכירה לחיים (סוף פרשת בראשית, דף ה סוף ע"א) שכתב על המעשה של אותו חסיד שבירך על העוללה שבכרמו בשבת, מכאן הביא ראיה בני הרה"ג ר' אברהם על מה שפקפקתי בספרי מועד לכל חי (סי' א אות ח) במנהג חכמי ורבני קושטא שמברכים ברכת האילנות בשבת, שלפי לשון המדרש מבואר שאין כאן בית מיחוש כלל. ואם כן בודאי שהעיקר כלשון אחרון של הגר"ח פלאג'י, כי הדר הוא לכל חסידיו. והרה"ג רבי עמרם אבורביע בספר נתיבי עם (סי' רכ"ו), נמשך אחר הכף החיים, וכתב להחמיר שלא לברך ברכת האילנות בשבת שמא יתלוש וזה אינו. והעיקר להלכה שמותר לברך ברכת האילנות בשבת. אלא שלכתחילה מהיות טוב יש לברך ברכת האילנות בימות החול, ורק אם לא נודמן לו לברך אלא בשבת הסמוכה לסוף חודש ניסן, וחושש שמא ישכח ויפסיד ברכה זו לגמרי, אז יברך ברכת האילנות בשבת. והזריזים המקדימים למצוות נוהגים לברך ברכת האילנות בצבור, בראש חודש ניסן או למחרת. וברוב עם הדרת מלך. עכ"ל.

וכתב (שם) דעתה נדפס ספר ידי חיים להגאון רבי יוסף חיים וראה (שם עמוד ז) שכתב שאין לברך ברכת האילנות בשבת ויו"ט, שאף שהבירור בשבת הוא אוכל מתוך אוכל על ידי ברכה זו נעשה בירור אוכל מתוך פסולת, ולכן אין מקומה בשבת ויו"ט ע"ש, ואנו אין לנו עסק בנסתרות, וצא ולמד מ"ש הגרי"ח עצמו בשו"ת הוד יוסף (סי' נ עמוד מג ע"ב) שהביא מה שחקר הגאון מהר"א פלאג"י בספר אברהם את ידו (דף ד) שלפי מ"ש בהקדמת הזוה"ק (דף ה ע"א) על הפסוק כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה וכו' שהמחדש חידושי תורה בורא שמים חדשים וארץ חדשה, א"כ איך מותר לחדש חידושי תורה בשבת, והרי עובר על לא תעשה כל מלאכה, והקשה עליו הגרי"ח שלדבריו היה לו להקשות על כל מצוה שאדם עושה בשבת שבורא לו מלאך אחד כמפורש במשנה (פ"ד דאבות) ואיך יהיה מותר לו לברוא מלאך בשבת, אלא בעל כרחך דשאני מלאך שנברא ברקיע או שמים חדשים שהכל נעשה באופן רוחני ולא שייך בו דין מלאכה כלל, ואפילו מי שבורא אדם בספר יצירה אין בו שום איסור שהרי כלל ידוע הוא בכל הש"ס שכל איסורי מלאכה ילפינן ממלאכת המשכן וכל שלא היה במלאכת המשכן אינו אסור בשבת והרי לא היה במשכן שום מלאכה על ידי צירופי שמות ואותיות שע"י ספר יצירה וכו' ע"ש, ודון מינה ואוקי באתרין דהכא נמי הוי בענין ברכת האילנות שאף אם נאמר שעל ידי הברכה הוא בורר ומוציא הניצוצות מכל מקום אין זאת מלאכה שהיתה במשכן וק"ל.

ובילקוט יוסף (פסח ח"א עמוד קסט) הוסיף דהנה הרב גזע ישי (מערכת א אות א) העלה שאסור לברוא בשבת אדם או בהמה ע"י השבעה בשמות הקודש, ולא אמרינן דהאי גרמא בעלמא הוא, דעקימת שפתיו הוי מעשה גדול ואיכא משום בונה וכו', וביאר הטעם כיון שזה דרכו ובאופן זה ברא השי"ת את עולמו

שני אליהו דף כג ע"ב בד"ה ונראה) שהבירור ברוחניות בשבת דומה לבורר אוכל מתוך אוכל במין אחד דקיימא לן בשלחן ערוך (סימן שיט) שמותר לבורר אפילו בשחרית כדי לאכול בבין הערבים ואפילו בורר גדולים מתוך קטנים שאין זה נקרא בורר, הואיל והכל ראוי לאכילה והם מין אחד, וזה הבירור שברוחניות שביום השבת הוא כבורר אוכל מתוך אוכל במין אחד, כי הכל הוא באצילות והכל קדושה גמורה ע"כ, וכ"כ עוד בשו"ת רב פעלים (חלק א בקונטרס סוד ישרים סימן ד) ובספר עוד יוסף חי (פר' ויגש סוף אות יב) ע"ש.

ותנא דמסייע ליה בספר אמת ליעקב ניניו (בקונטרס שפת אמת דף קב סע"ב) שכל הבירורים שאנו עושים בשבת בתפלות וברכות הם בעולם האצילות, וכן היה אומר מורנו הרב החסיד זצ"ל דחשיב בורר אוכל מתוך אוכל שמותר בשבת ע"ש, וכ"כ עוד (שם דף יד ע"ב) ע"ש, ואם כן אזלא סברת הכף החיים הנ"ל לפי המקובלים שעל פי הסבר הגרי"ח מותר גמור הוא, וראה עוד נמי בשו"ת ישכיל עבדי (חלק ח עמוד קפו) שטרח להסביר דברי הכף החיים הנ"ל, וכתב עליו מרן זיע"א שם וכל דבריו לא יועילו ולא יצילו לחדש איסורים שאין להם יסוד ולא שורש ולא ענף בש"ס ופוסקים, ובפרט לפי מה שכתב הגרי"ח הנ"ל שהיה רב רבנן בחכמת הקבלה ע"ש, וכן פסקו להקל בזה בשו"ת שרגא המאיר (חלק ח סימן יג אות ב) ובשו"ת י"ן הטוב (סי' מה) ובשו"ת רבבות אפרים (חלק ה סי' קעג אות א) דשפיר שרי לברך ברכת האילנות ואין לחוש בזה לכלום ע"ש.

והגאון רבי אברהם פלאג"י בספר וימהר אברהם (מערכת ב אות צט) כתב בשם הגאון רבי אברהם פונטריומולי בדרשתו שחקר איך מתפללים בשבת והרי אסור לברר אוכל מתוך הפסולת שלא לאלתר, ותירץ שמכיון שיש בזה פיקוח נפש של נשמות הצדיקים מותר ע"ש, ומרן זיע"א כתב על זה (שם) ועל כגון זה י"ל אין משיבין על הדרש, ועוד המשיך

ע"י צירוף שמות הקודש וא"א לברוא באופן אחר. אולם בשו"ת כרם חמר (חאו"ח סי' ג) כתב לתמוה ע"ז, שהיכן מצינו שורש מלאכה זו במשכן, ואפילו תולדה לא הוי, וכמש"כ הרמב"ם (שבת פ"ח) דבעינן תולדה דומיא דאב. וכ' שאם באנו לאסור הלימוד בס' יצירה בשבת, היינו צריכים לאסור ללמוד דברים שבקדושה בשבת, כי ידוע שע"י לימודו וחידושי תורתו הוא בונה עולמות. ואין לחלק בין דבר רוחני ונעלם לדבר גשמי ונגלה, דמאי נ"מ שניהם לימוד תורה הם וכו'. הגם דהוי פסיק רישיה, שמסתמא יצא ע"י צירופו דבר נגלה, אעפ"כ מותר גמור הוא, שהואיל ואין זה אלא מדרבנן מותר וכמ"ש הגו"ר (כלל ג סי' טז). עכת"ד.

ולכאורה מבואר מ"מ שדעת הרב כרם חמר, לדמות בנין רוחני לבנין גשמי. אכן לקושטא דמילתא יש לחלק ביניהם, שבלמוד בספר יצירה יש כאן בנין לפנינו, ורק בכה"ג אסור הרב זרע ישי, ומשא"כ בבניינים בעולמות העליונים ל"ש לדון איסור כלל. והיכן מצינו איסור במה שאינו נגלה לעין. וכן העיר בשו"ת יביע אומר (ח"ד חו"ד סי' כ אות ז) דלא דמי ללומד תורה שע"י לימודו נבראים עולמות רוחניים דהו"ל דבר שאינו מתכוין כלל. והחילוק שדוחהו בין דבר רוחני שאינו נראה לעין לדבר נגלה, חוזר ונראה. כאשר יחזה המעיין. עכ"ד. וציין שם לד' כה"ח וכן איש חיל הנ"ל.

וע' בזה בשו"ת שמן אפרסמון (ח"ב סי' ח) שהאריך הרבה במכה וכמה פרטים בזה עש"ב, ושבעיקר הדבר מצאנו לכמה אחרונים שהתירו אפילו בריאת אדם בספר יצירה בשבת וס"ל שאפילו איסור דרבנן אין בו, וכמו שכתב בס' תוספת שבת (סי' שז ס"ק מד). וכ"כ בשו"ת ארץ צבי חלק ב (עניינים שונים סי' ט עמוד קנא). וכ"כ בספר עט סופר בשם הרב בנו, שזו חכמה ואינה מלאכה. ע"ש. וראה בשלחן המערכת חלק א' (ערך אדם).

ואמנם ע"י בשו"ת אור לציון תשובות (ח"ג פרק ו סעיף ה עמוד סט בהערה) שהביא דאין לברך ברכת האילנות בשבת מהטעם הנ"ל דהוי בורר וכו', וכתב לבאר דבאמת בהגדה של פסח אורח חיים של רבנו הבן איש חי (הלכות ברכת האילנות אות ז) כתב וז"ל אין מברכין ברכה זו בשבת ויו"ט, והטעם כתבו האחרונים כדי שלא ישכח ויתלוש ועל דרך האמת כי בחול יש בירור אוכל מתוך פסולת אבל בשבת אוכל מתוך אוכל, וע"י הברכה נעשה בירור אוכל מתוך פסולת ולכן אין מקומה בשבת ויו"ט עכ"ל יעו"ש ואפשר דכוונת הדברים היא דס"ל לרבנו הגר"ח זצ"ל דמשום הכי אין לברך ברכת האילנות בשבת שכיון שכל עיקר ענין הבירור על ידי ברכת האילנות הוי לברור אוכל מתוך פסולת אולם בשבת כיון שהכל הוא בבחינת אוכל, ועל ידי הברכה הוא כבורר אוכל מתוך אוכל, וממילא לא נעשה על ידי הברכה בירור מושלם שצריך להעשות אוכל מתוך פסולת לכן אין לברך ברכה זאת בשבת, ולא משום איסור נגעו בה אלא משום תיקון הענינים והעולמות כך נראה לכאורה כוונת הדברים. וק"ל.

וע"ע נמי בס' קהילות יעקב ב"ק (סי' מה) במה שהביא הירושלמי שבת (פ"א ה"ג) וכן עוד נמי (שם פט"ז ה"ז), ובחגיגה (פ"כ ה"א) דנפלה דליקה בגדישו של ר' יודן בשבת, ופרס טליתו העליון על הגדיש וברחה האש הרי משמע דמותר לכבות דליקה בדרך סגולה בשבת. יעו"ש, והרי שבענינים שאינם טבעיים אלא סגוליים יש להקל, וממילא הכא נמי אף אם נימא דיש על ידי הברכה צד של בירור, מכל מקום אין זה בורר בטבע אלא בענין סגולי שבורר ניצוצות הנשמות מן העצים, אולם אפשר שיש להקל באיסור כיבוי כשאינו ע"מ להבעיר דהויא מלאכה שאין צריכה לגופה וק"ל.

והגאון צמח צדק בדרך מצוותיך (סוף מצוה קב דף ז.) הביא מזקנו מהרש"ז, שהאכילה דשבת אינה כאכילה דחול לברר בירורים, פי' לברר

וכן כתב רבנו הרש"ש ז"ל בספרו נהר שלום (דף כ"ה ע"א) "וכל התפילות והתורה והמצוות הנעשים באותו יום, הם לברר חלקי אותו יום לבד ולעלותם מיום אל יום מאבי"ע לאבי"ע עד עלותם לאבי"ע דאצילות בשבת, ואז בשבת הוא בירור אוכל מתוך אוכל, ואין בו פסולת כלל כי אם בירור מיניה וביה להשלימם ולהעלותם ממדרגה למדרגה עד עלותם אל מצח הרצון העליון" ועיין בספר תורת חכם (ד"ג ע"ב) ובספר שמן ששון על עץ חיים (שער כ, פרק ט).

ובכדי להבין מעט מענין עמוק זה נעתיק מה שכתב בשו"ת שו"ת רב פעלים (חלק א, סוד ישרים סימן ד) "הנה מצינו להרב החסיד בעל זמרת הארץ ז"ל שהביאו הרב אמת ליעקב ז"ל (בשפת אמת דף ק"ב סי' ז), שנשאל אם יש לכוין כונת האכילה של חול בשבת ויו"ט, והשיב שצריך לכוין בלי מגרעת דבר, והביא ראיה לזה משער הכונות, והקשה מדברי רבינו ז"ל בשער טעמי המצות (פ' בהר) שכתב אין בירור אוכל מתוך פסולת אשר בשבעה מלכים נעשה ביום שבת קודש, כי הכל אוכל גמור בלי פסולת, אם כן איפה איך אנחנו מכוונים בתפילה ובמצות והאכילה לברר, כי זה צורך כל התפלה והמצוה לברר בירורי השבעה מלכים וכו', והשיב כל מה שאנחנו מבררים ומכוונים בתפילת שבתות ויו"ט הוא בעולם האצילות עצמו, כי עד שם עלו בירורי החול מהמלכים שביררנו בחול, ועתה ביום שבת קודש אנחנו מעלים אותם מדרגה למעלה ממדרגה למקומם העליון, וזה היה אומר מוה"ר החסיד הרש"ש ז"ל שנקרא מברר אוכל מתוך אוכל דשרי, כיון שאין אנחנו מבררים מבי"ע התחתונים שיש בהם תערובת טוב ורע וכו' יע"ש, ועיין אמת ליעקב (מערכת ב, אות קכ"א) מה שכתב בשם הרב החסיד מהר"י הכהן ז"ל יע"ש, ובספר הבהיר נהר שלום לרבינו הרש"ש ז"ל כתב וז"ל, וכל זה בחול ואח"כ בשבת על ידי התפילות אותם הבירורים שנבררו

ניצוצות מהקלי', דבשבת בורר אסור, אלא האכילה דשבת, המאכל נכלל בתענוג העליון דא"ס, ואין זה בירור טוב מרע שזה אסור, אלא הוא דרך העלאה. וע"ע במחברת הקודש (דף לד:) שאכילת שבת הכל ברוחניות ונבלע באברים. ובלקו"מ (נו, קכה, רעז, ח"ב יז) כתב שאכילת שבת יקרה מאוד וכולה קודש, ועולה למקום אחר לגמרי מאכילת החול.

ובתפארת שלמה (פרשת עקב ד"ה ואכלת) כתב, והנה מצינו שציוו לאכול ולשתות בשבת, אך כונת האכילה להוציא הני"ק איננו בשבת, כמ"ש בעץ חיים, דזה הוה כמו הבורר אוכל מתוך הפסולת, ובורר הוה אב מלאכה בשבת. רק כל ברכאין דלעילא ותתא ביומא שביעאי תליין, ולכן צוו לאכול בשבת שמהאוכל יצא מאכל, שע"י שבנ"י אוכלים בשבת הם ממשיכים שפע וברכה לעולם.

ובשפת אמת (פרשת בראשית) כתב שימי המעשה ניתנו לברר להוציא הפסולת והסיגים, אך בשבת קודש א"צ בירור, כי מתגלה הקדושה בשבת והס"א בורחת. גם בשם משמואל (פ' חי שרה) כתב שבשבת הדביקות בו ית"ש בלי אמצעי, כי התורה והתפילה אינן באות לברר, כי בשבת בורר אסור, אלא הכל הוא אהבה ורצון ועונג, ומתעורר הרצון בכל איש ישראל.

ובפסח בציון (עמוד כט) כתב בזה ונקדים מה שכתב רבנו חיים ויטאל ז"ל בשם רבנו האר"י ז"ל בספר הליקוט (פרשת בהר סימן כ"ה) "ואפילו ענין הבירור נאסר בשבת. וז"ס הטעם שאין בוררין אוכל מתוך פסולת ביום השבת, כי אין ביום שבת בירור מתוך פסולת, שהוא הז' מלכים, כי הכל הוא אוכל גמור, נשמות חדשות בלתי פסולת. וכאשר האדם עושה מלאכה בשבת, או בורר, גורם להוריד כחות עליונים למטה כמו בחול, ואז יש יכולת לחיצונים להדבק בהם". וכן הוא בשער המצוות (פרשת בהר).

ונתקנו בחול, חוזרים עתה לעלות ולהתברר ולהתקן ע"י פרצופים עליונים יותר פנימים כפי ערך אותה תפלה, ע"ש.

עוד כתב בספרו בן איש (ש"ב בשלה בהקדמה) "ידוע בירור השבת הוא בחינת אוכל מתוך אוכל, ושל חול בחינת אוכל מתוך פסולת, והענין הוא שיש ארבעה עולמות אבי"ע ובכל עולם יש בחינת ברור, אך עולם האצילות נחשבת אוכל לגבי עולמות בי"ע, על כן בירור שלה נקרא אוכל מתוך אוכל, ובוזה יובן סתירות שיש בזה ממקום למקום, כי ממקום א' נראה שיש בירור ניצוצי קדושה בשבת, ובמקום אחד אומר אין בירור בשבת, ובוזה מובן כי בירור אוכל מתוך פסולת ליכא, אבל אוכל מתוך אוכל איכא, דאין זה נחשב בירור באמת, אלא מבדיל אוכל מאוכל, וידוע כי עולם האצילות מכונה בשם בית ועולמות בי"ע מכונים בשם שדה, כי האצילות היא בסוד רשות היחיד טפי מבי"ע, דעלה אתמר "לא יגורך רע" (תהילים ה, ה), וזה שאמר "אכלוהו היום כי שבת היום לה" (שמות טז, כה), ר"ל הכל בחינת אוכל דליכא פסולת, ולכן "היום לא תמצאוהו" לבירור "בשדה", הם בי"ע, שמכונים בשם שדה, כי שם הבירור הוא אוכל מתוך פסולת ואסור בשבת, אך ששת ימי החול תלקטוהו, שבהם יש ברור אוכל מתוך פסולת, שזה נקרא לקט שמלקט מתוך הפסולת, וביום השביעי הוא שבת לה, לא יהיה בו בירור זה שהוא לקט, אלא יש בו אוכל מתוך אוכל, שהוא מבדיל אוכל מאוכל, ולכך מלאכה של הבורר אסורה לנו התחתונים בשבת".

והיינו שבירור אוכל מתוך אוכל בשבת חוזר על בירור של אוכל מתוך פסולת שנעשה בימי החול, ועתה חוזר ונברר מחדש במדרגה יותר עליונה בבחינת אוכל מתוך אוכל, וכנזכר בדברי הרש"ש בנהר שלום (דף כ"ה ע"א ועוד) והתורה חכם בכמה מקומות, שכל העולמות בחול נתקנים על ידי התפילות בבחינת סבא ותבונה, ובשבת בבחינת חכמה וכינה, ובמנחת

שבת בבחינת הכתר. וכן דוגמת הבירור הנעשה בשנת השמיטה, וכן הבירור שלעתיד לבוא, וכמו שכתב רבנו שאול דוויק הכהן ז"ל בספרו איפה שלימה (שער הביירוים, פרק ג) שהם נקראים בירורי הפנים ובחינת האצילות. ועוד כתב בפסח בציון (שם) ואפשר לומר שמה שנמנעו המקובלים מלברך ברכת האילנות בשבת, הוא כיון שיש בירור מעולמות בריאה יצירה אל האצילות, וכונה זו נמנעת בשבת כדלעיל, לכן נמנעו מכך.

ובילקוט יוסף (שם) כתב ומ"מ אנו אין לנו אלא את מסורת ההוראה מפי רוב הפוסקים, שמורים רק על פי הפשט, ובד"כ אינן מורים על פי הסוד בגופי הלכות. ורק בהנהגות שאין בהם חשש איסור, אפשר לנהוג לפעמים על פי הקבלה, כמו בנוסח תכנת שבת, ותקיעות בתפילת לחש של מוסף, ונוסח התפלה, ועוד כיוצא בזה. אבל כל שאר הדברים לא נאמרו אלא למצניעיהם. וחלילה לומר שהרמב"ם ומרן ומאורי הדורות שלא למדו את קבלת האר"י ז"ל נעלמו מעיניהם בדרכי ההלכה.

וכן דחה (שם) מש"כ באיזה ירחון שיש מקום לעיין בזה שלא לברך ברכת האילנות, ע"פ מ"ש רבי יהודה פתייה ע"ה בספר מנחת יהודה (עמוד פח) שאמר לרוח שישאל מבי"ד של מעלה, במי שנכנס בו רוח, וביום השבת הוא מצטער מזה, האם מותר ליחד בשבילו יחודים, ואין בזה משום בורר את הקליפות מן הרוח שהיא חלק אלוה ממעל, והשיבו אם הוא מצטער מותר. ע"כ. ומשמע דאם אינו מצטער אין לו לייחד יחודים בשבת, משום בורר. ע"כ. ולפי זה יהיה אסור לברך ברכת אילנות בשבת דהא אין בזה צער שנתיר לו הדבר. ודוחק לומר שמצטער מפני שחושש שמא לא ימצא אחר השבת אילנות מלבלבין.

אולם פשוט שאין לנו ללמוד הלכה מהמעשה הנ"ל, שהרי גדולה מזו מצינו בגמ' ב"מ (ט:): עמד רבי יהושע על רגליו ואמר לא בשמיים

היא, ואם אמרו כן בזמן התנאים על בת קול, כ"ש בזמננו על מעשה ברוח, ובלאו הכי אין דרך ברירה בכך, וגם אינו על ידי מעשה ממש, וגם אינו ניכר.

ובס' אות חיים (עמ' רג-רד) הביא מהגאון בעל התניא, שבענין זה נחלקו המקובלים עם הפוסקים, שהפוסקים ס"ל שיש ללכת אחר הפוסקים נגד המקובלים, אבל המקובלים כותבים לילך אחר המקובלים נגד הפוסקים. ע"כ.

גם בשו"ת בצל החכמה (ח"ו סימן לו) כתב, דדברים אלו נפלאים בעיני ולא זכיתי להבינם וכו', וקשה לי להבין איך יהיה איסור בורר, שאם אמרו המוציא את החי פטור לפי שלא היתה הוצאה כזו במשכן, אם כן מכל שכן שלא היתה ברירה כזו במשכן. ועוד שאין מבררין ניצוצי הקדושה אלא בכונה הרצויה. וע' בשבת (עד): דחכמה יתירה שאני.

גדולי ישראל שברכו ברכת האילנות בשבת

ג. והוסיף ומכל מקום הא חזינן מעשה רב דמרן זיע"א שאכן עשה כן מעשה לברך אף בשבת וכן נקטינן לעשות דשפיר הוי לברך ברכת האילנות ובפרט במקום הצורך שחל ר"ח ניסן בשבת, או בבתי הכנסת שכל הציבור מתקבצים ונמצאים בו בשבת קודש וקל יותר לאסוף אותם שיבואו לברך ברכה זאת באותו זמן שכולם כבר בלאו הכי מקובצים, ואם ישאירו את הברכה לימי החול לא יוכלו לבוא כולם כי טרודים בעסקיהם ומלאכתם, וממילא הוי זיכוי הרבים גדול לזכות אותם בברכה יקרה זאת. וק"ל.

ולענין הלכה כבר העלה בשו"ת יחו"ד שם, שמותר לברך ברכת האילנות בשבת. אלא שלכתחילה מהיות טוב יש לברך ברכת האילנות בימות החול, ורק אם לא נזדמן לו לברך אלא בשבת הסמוכה לסוף חודש ניסן, וחושש שמא ישכח ויפסיד ברכה זו לגמרי, אז יברך ברכת

האילנות בשבת. והזריזים המקדימים למצוות נוהגים לברך ברכת האילנות בציבור, בראש חודש ניסן או למחרת. וברוב עם הדרת מלך. ע"כ. וכן העלה להתיר בזה בשו"ת באר משה (ח"ג סימן מג ובח"ח סימן ע) בלא שום פקפוק.

וכתב בילקוט יוסף (שם עמוד קפו) נראה פשוט, דלאו בדוקא נקט כן, ואין כוונתו לומר שרק אם חושש שמא יפסיד ברכה זו לגמרי יברך בשבת, אלא אף מסיבה כל שהיא יכול לברך בשבת, וכגון אם כבר נתאספו עשרה אנשים, ומסופק שמא בימות החול לא ימצא עשרה אנשים. וכן אם רוצה לקיים את ההידור לברך מיד בפעם הראשונה שרואה. והרי בחזו"ע כתב להדיא שעשה כן הלכה למעשה בשנת התשנ"ה שחל ר"ח ניסן בשבת, וברכו בו ביום ברכת האילנות ברוב עם כמנהגם לברך ברכת האילנות בר"ח.

ובספר שלמי מועד (עמוד שי) כתב בשם הגרש"ז אורבך, שיכול לברך אף בשבת, ושכן נהג הגאון האדר"ת לברך ברכת האילנות בשבת הראשונה של חודש ניסן, בכדי להשלים מאה ברכות. ובספר הליכות שלמה (עמוד רפט) כתב שהגרש"ז אורבך ברך ברכת אילנות אף בשבת. וכ"ה בספר נפש דוד (עמוד קלח) שהגאון האדר"ת היה מהדר לברך ברכת האילנות בשבת.

וע"ע נמי בס' מעשה חמד (עמוד קפב אות ג) שהביא מהנהגות הסטייפלר הגאון רבי יעקב קנייבסקי זצ"ל בעל "הקהילות יעקב" שברך ברכה זאת בשבת קודש, והובא בהערה שם בשם נכדו נ"י שאמר דעובדא הוי בשנה האחרונה שהלך לביהכנ"ס בטירחא ומסירות נפש ויתכן שבירך בשבת בצירוף ששיער בעצמו שאי אפשר לו לצאת לחוץ שוב ביום חול יעו"ש.

וכן כתבו בשם הגרי"ש אלישיב שמותר לברך ברכת האילנות בשבת (ישא יוסף ח"ב עמ' ע). ומה שכתב בקובץ מבית לוי (עמ' א) שנוהגים שלא

לצאת לברך ברכת האילנות בשבת. במחכ"ת מנ"ל לקבוע מה מנהג העולם בזה.

ז"ל יעו"ש, והרי דכתב בפשיטות דאין לחוש בזה לכלום.

וע"ע נמי להגר"ח הכהן בספר זכרי כהונה ח"ב הנד"מ (עמוד רצה) שכתב שהיה מנהגם בגירבא לברך ברכת האילנות ביו"ט, ובשבת היו נמנעים משום טלטול הסידורים שיש בהם נוסח היהי רצון שנוהגים לאומרו, ומ"ש הרב מועד לכל חי לגזור שמא יתלוש ידוע שאין לנו לגזור גזרות מדעתינו, ומ"ש הרב כף החיים שיש לחוש בזה ע"פ הסוד משום בורר פשיטא שאין לחוש לבטל המנהג מכח זה כיון שע"פ הפשט אין לחוש, גם כבר כתב הגרי"ח בקונטרס שני אליהו שאין לחוש בכיו"ב משום בורר ע"ש, ועיין עוד נמי בשו"ת הרדב"ז (חלק ד סימן קח) שכתב בזו הלשון ואל תאשימיני ותחשדני שאני פוסק הלכה ומורה הוראה על פי דרך הקבלה וכו' ע"ש, ורבינו החיד"א בספר מראית העין בחידושו (לסנהדרין ק ע"א) כתב שאין להוציא דין על פי סודות ע"ש, ובשו"ת חתם סופר (חאו"ח סימן נא) כתב ואני אומר כל המערב דברי קבלה עם ההלכות הפסוקות חייב משום לא תזרע כרמך כלאים פן תקדש המלאה וכו' ע"ש.

ואכן מרן זיע"א עשה כך הלכה למעשה בשנת התשנ"ה שחל אז ר"ח ניסן ביום שבת קודש וברך ביום שבת קודש את ברכת האילנות ברוב עם כמנהגו בקודש תמיד בעה"י לברך ברכת האילנות ביום ר"ח ניסן וכן העיקר הלכה למעשה. וכא דחזינן מעשה רב דעדיף.

ואכן הכי הוי הלכתא דבמקום הצורך שפיר יכול לברך בשבת וכי האי דחל ראש חודש ניסן ביום שבת קודש והוא רוצה להיות מן הזריזין דשפיר יכול לברך בשבת קודש ללא שום חשש.

ומכל מקום כאמור לעיל כשמברכים בשבת יש להזהר בזה בענין טלטול הסידורים וכמו שכתב כן נמי מהר"ח כהן בשו"ת שמחת כהן (חלק חאו"ח סימן קמב) שנשאל שם על ענין ברכת האילנות בשבת ויום טוב והשיב פה העירה לא ראיתי נוהגים לברך רק ביו"ט ולא בשבת, וכנראה משום דצריכים להוליך הסידורים שכתוב בהם הברכה ויהי רצון ופתיחת אליהו וכו' יעו"ש.

וע"ע נמי להגאון רבי רחמים חי חויתה הכהן בשו"ת שמחת כהן (חאו"ח סימן קמב) שכתב נמי בענין זה של ברכת האילנות בשבת, ומ"ש הרב מועד לכל חי לחוש שמא יטלטל האילנות וכו', כבר כתב הפר"ח ביו"ד דאין לנו לגזור גזירות מדעתנו, וכמ"ש בהגהת הרב בעל תפארת בחורים ז"ל ומשום חשש בורר שכתב הכה"ח ז"ל בזכרוני שהגאון מהרי"ח ז"ל כמדומה לי בספר שני אליהו או בספר נוה צדיקים חקר חקירה כזו דבשבת ויו"ט על ידי תפלותינו והמצוות שאנו עושים מבררים ניצוצות הקדושה ואיך אנו עושים בירור בשבת ויו"ט ואיכא איסור בורר, ותירץ לזה בכמה אופנים עש"ב, ופשיטא דאין לחוש ולבטל המנהג מכח זה כיון דע"פ הפשט אין לחוש ורק מי שבא בסוד ה' יחוש לדברי הכה"ח

ברכת האילנות בשבת מטעם ברוב עם והשלמות מאה ברכות

ד. וכן עוד נמי בענין בתי כנסיות שרוב ככל הציבור מתקבצים בשבת קודש ואם יעשו אז את הברכה מזכים בכך ציבור רב וגדול וא"כ יש בזה זיכוי הרבים לשמור ברכה זאת עד שבת קודש דאם יעשוה בחול יצטרפו מתי מספר לעשות הברכה דשפיר יכול לעשותה בשבת, ועי' נמי בס' ברית כהונה (מערכת ב אות טז) שכתב שם דהמנהג באי גירבא יע"א לברך ברכת האילנות בכנופיא בחג הפסח, וכל בית כנסת יש לו קביעות באחד מימי החג יעו"ש, והרי שמשתדלים לזכות בכך את הציבור אלא שכתב בברית כהונה (סו) דמנהגם הוא שבשבת אין מברכין יעו"ש, אולם כאמור דאנן בדידן

מברכים בשבת ובפרט כל כי האי שאם יברכו הקהל בשבת יבואו תהיה הברכה ברוב עם, וא"כ יש בזה זיכוי הרבים גדול וזה ברור.

וע"ע נמי בקונטרס ברכת האילנות (עמוד ז אות ד) להר"ר יוסף עזרא זליכה בקונטרסו 'ברכת האילנות' שהזכיר שמנהג רוב יהודי בכל לברך את ברכת האילנות בחול המועד, ורק יחידים נהגו לברך בראש חודש ניסן והסביר את הטעם משום שבחול המועד קל יותר לקבץ את האנשים, והברכה נאמרת ברוב עם הדרת מלך עת חדותא בישוב הדעת ללא טירדה, וכתב שכך גם נוהגים בני עדות מזרח אחרות כגון המרוקאים והאלג'ירים וכו' כפי שמובא בספר ברית כהונה (מערכת ב אות נה) יעו"ש, והכל עולה לענין אחד דה"ה נמי בענין שבת דישנם בתי כנסת דבשבת קל יותר לקבץ את הקהל שיבואו לברכת האילנות יותר מימי חול המועד וק"ל.

וראה עוד נמי בס' ילקוט יוסף עם שארית יוסף (ח"א מהדורת שנת תשס"ד סימן סו ס"ט עמוד נד) שכתב שם שכן מותר נמי לברך את ברכת האילנות בשבת כשהוא רוצה להשלים מאה ברכות בכך, דאף ענין זה נקרא מקום הצורך שבעבור זה יהיה מותר לברך אף בשבת או ביו"ט יעו"ש.

ברכת האילנות בשבת ראש חודש ברב עם מדין זריזין או בחול מהיות טוב

ה. ובילקוט יוסף (פסח ח"א עמוד קפד) כתב אלא דאכתי יש לעיין היכא שרוצה לברך בשבת מצד זריזים מקדימין למצוות, דשמא דאי משום הא עדיף שידחה ליום ראשון, כיון שיצא הדבר מפי הגרי"ח זיע"א (וכן הרב כף החיים) דרב גובריה, והיה בקי עצום בחכמת הנסתר, וברכה זו של ברכת האילנות יש בה ענין גדול על פי הסוד, וכן נהגו רבים, לכן אפשר דמצד הטעם הנזכר מהיות טוב לדחות את הברכה ליום חול, וכל זה כשיודע בבירור

שאינן חשש שיפסיד את המצוה אם ידחה אותה לאחר השבת. אך אין זה בגדר הוראת איסור, אלא שב ואל תעשה היכא דאפשר, ובזה אתי שפיר טפי הלשון שסיים ביחוד"ד ובחזו"ע שם. ודו"ק. ויל"ע אם עדיף לברך בשבת במנין, או להמתין לאחר השבת אע"פ שיש לחוש שלא ימצא מנין. ע"כ.

ונלע"ד שכאשר רוצה לכתחילה לחוש לחולקים שאסרו לברך בשבת, ומברך ביום ראשון שאחר השבת מחוץ לעיר, אף אם יברך ביחידות עדיף טפי מאשר מברך ברוב עם בתוך העיר, וכמו שנהג כמה פעמים מרן זיע"א ועוד גדולים כדלקמן, כיון שלברך מחוץ לעיר יש פוסקים שלמדו שהוא הידור בגוף הברכה כלשון חז"ל 'האי מאן דנפיק' כדלעיל, אף שלא נפסק כמותם, וכל שכן אם מברך על ריבוי עצים שהוא גם שבח גדול יותר להשי"ת ותיקון גדול יותר לנשמות, וממילא הוא הידור בגוף הברכה, ורשאי לדחותו לזמן שיקיימו בהידור גדול יותר כמש"כ לקמן שכ"נ הסבר בדעת מרן השו"ע (סי' תכו) לברך במוצאי שבת כשהוא מבושם, ואילו הידור של ברוב עם הוא הידור חיצוני לברכה של ברב עם הדרת מלך, אם כי הוא הידור חשוב מאוד, שע"כ יאמרו קדיש לאחר מכן וכמש"כ בלשון חכמים (ח"א סי' מב), וכן נראה שאם לא מברך בשבת עם הציבור שמברך מהטעם הנ"ל, טוב יותר שימתין לברך ביום ראשון ביום במוקדם שיוכל מאשר יברך במוצאי שבת (אף אם יברך במוצ"ש בציבור), כדי שיוכל לומר את המזמורים שאומרים עם הברכה ויוכל ליתן צדקה ללא חששת המקובלים, שכתבו להמנע מלומר מזמור וליתן צדקה בלילה שבזה מעורר הרחמים, והוא כעין התגרות בדינים בזמן ההתעוררות שלהם ודומה ל"לא תחסום שור בדישו", וכן יוכל להתפעל מהבריאה ביום שרואה מחוץ לעיר ריבוי עצים בפריחתם, וזה עדיף טפי מאשר יברך בלילה, והוא מגדר עדיפות בלבד, ולא מגדרי ההלכה דהלא כבר

פסק בחזו"ע (עמוד יא) שאפשר לברך ברכת האילנות גם בלילה לאור החשמל, כשמבחין "באילני דמלבלבי", וכ"כ בשו"ת יין הטוב (סימן מה), בשו"ת ציץ אליעזר חלק יב (סימן כ אות ו) ע"ש.

להשהות ברכת האילנות לברכה מחוץ לעיר משום שיש בזה הידור בגוף המצוה

ו. ובספר אורחות מרן מהגאון רבי דוד יוסף שליט"א מהנהגות מרן אביו זיע"א (ח"ב עמוד תשפג סעיף יד) כתב שמרן זיע"א לא היה מקפיד לברך ברכת האילנות בראש חודש וברוב עם דוקא, ובפרט בשנים שהיה מברך הברכה על אילנות שמחוץ לעיר, ובשנותיו האחרונות היה מברך הברכה ביום ראש חודש ניסן וברוב עם ורק כשחל ראש חודש ניסן בשבת, והיתה היציאה למקום האילנות קשה עליו היה מברך ברכת האילנות למחרת ביום ראשון. ומכל מקום היתה דעתו שאפשר לברך ברכת האילנות בשבת ואפילו לכתחלה. ע"כ.

ונראה שיש ליתן טעם לאותן שנים שמרן זיע"א ברך מחוץ לעיר אף שאינו בראש חודש וברוב עם, מפני שיש אומרים שיש עדיפות להמתין לקיים המצוה בהידור השייך לגוף המצוה, כגון לברכה מחוץ לעיר (כלשון הגמ' האי מאן דנפיק ביומי דניסן, אף שלעניין הלכה העלה מרן זיע"א שאינו מוכרח ולא דוקא הוא, ובפרט אם גורם לו לביטול תורה) ובריבוי עצי פרי (שנראה יותר משובח לברך להשי"ת לברך על ריבוי עצי פרי, ועוד שלדברי המקובלים בריבוי עצים נתקנים בברכת האילנות יותר נשמות שמשוטטות באויר העולם ובימי ניסן תלויים בענפי האילנות), מאשר לקיים המצוה בזמנה הראשון מדין זריזין מקדימין למצוות בהידור חיצוני למצוה כגון לברכה ברוב עם. וכעין מה שהזכרנו בזה (אשיחה בחוקיך בהלכה פרשת בא) ביחס להמתנה לברך ברכת הלבנה במוצאי שבת שאז הוא מבושם, מאשר לברכה מיד אחר ז' ימים מהמולד בימות החול.

הנה כתב מרן זיע"א ב'חזון עובדיה' חנוכה (עמוד שסט): הנה בגמרא (ראש השנה לב, ב) תנן: העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה – השני (פי' החזן של מוסף) מתקיע, ובשעת הלל – הראשון (החזן של שחרית) מקרא את ההלל. ובגמרא שם: מאי שנא שני מתקיע – משום דברב עם הדרת מלך [שכל מה שמתאחרים לתקוע באים בני אדם יותר לבית הכנסת, טו"א שם], אי הכי הלל נמי נימא בשני משום דברוב עם הדרת מלך! אלא: מאי שנא הלל דבראשון – משום דזריזין מקדימין למצות, תקיעה נמי נעביד בראשון, משום דזריזין מקדימין למצות! – אמר רבי יוחנן: בשעת השמד שנו. ופירש רש"י: אויבים גזרו שלא יתקעו, והיו אורבין להם כל שש שעות לקץ תפלת שחרית, לכך העבירוה לתקוע במוספין.

מבואר להדיא שלפי המסקנא זריזין מקדימין למצות דחי לטעמא דברוב עם הדרת מלך, ומשום הכי אמרינן להלל בראשון, ודוקא בתקיעה השני מתקיע משום גזרת המלכות. וכן כתבו להדיא המאירי והריטב"א שם.

וכן הוכיח במישור הרב המג"ן ז"ל בספר קרבן חגיגה (סימן פו) שהעיקר כמנהג עיר הקדש ירושלים ת"ו לומר ההושענות אחר ההלל, ודלא כמנהג שאר מקומות שעושים ההקפות וההושענות אחר תפלת מוסף, וכדמוכח מההיא דראש השנה הנ"ל דהא דזריזין מקדימין למצות דחי לטעמא דברוב עם הדרת מלך. וכן הביא ראייה זו הגאון חיד"א בברכי יוסף (או"ח סי' א סק"ז), ובמחזיקי ברכה (סי' רכט סק"ז) דזריזים מקדימין למצות עדיף מרוב עם. וכן כתב מהר"ח פלאג"י ברוח חיים (סי' רכט סק"ג), וכן כתב עוד בשו"ת לב חיים (ח"ב סי' קכז דף צג, ב).

גם מהר"י ששון בשו"ת כנסת ישראל (דף יא, ה) נשאל אם יותר נכון להשהות ברכת הלבנה ולאומרה בעשרה או יותר טוב להקדימה ויאמרנה אפילו ביחיד, והשיב שבספר חמדת

אברהם (סק"ב): וכן הוא ביבמות דף ל"ט כל הוי שיהווי מצוה לא משהינן, אף על פי שיעשה אחרי כן המצוה יותר מן המובחר.

והרב ערך השלחן (סי' כה סק"ד) כתב שהפנים מאירות (ח"ב סי' א) הביא ראיות שאפילו לזמן מועט לא משהינן המצוה כדי לעשותה מן המובחר. וכן כתב בשמו השדי חמד (מע' ז כלל א). וכן כתב החיי אדם (כלל קיה סימן יד) שאם חל מוצאי שבת בליל י' לחודש, אין להמתין למוצאי שבת. והוסיף במוסגר: ולפי מה שכתבתי (בכלל כח) דלא משהינן כלל למצוה, וכן כתב המגן אברהם (ר"ס כה) אין להמתין כלל למוצאי שבת.

וכן כתב הגאון מהרש"ם בדעת תורה (סי' תכו) שמצא בכתב יד של הגאון דעת קדושים, דעדיף לקדש הלבנה במוצאי שבת ביחיד מלהמתין לאחר מכן לקדשה בצבור. וכתב על זה: ולפי מה שכתבתי לעיל, גם בחול דינא הכי שזריזים מקדימים למצות עדיף מרוב עם הדרת מלך, כדמוכח בראש השנה דף ל"ב. וכן כתב בכף החיים (סי' תכו אות כג).

והנה בספר מור וקציעה (סי' כה) יישב סברת המגן אברהם עם דברי תרומת הדשן, דמה שכתב דאין משהינן למצוה אפילו לצורך מצוה מן המובחר, היינו דוקא לזמן מרובה, דאיכא חשש שמא ימות או לא יהא יכולת בידו לקיים המצוה. ובזה אף בעל תרומת הדשן מודה, דהלא כתב דאם איכא חשש שיהיו ימים מעוננים ויפסיד זמן המצוה לא ימתין למוצאי שבת. אבל להשהות לזמן מועט באופן דליכא חשש הפסד – ודאי משהינן עבור מצוה מן המובחר.

ומפורסם פסק הרדב"ז (ח"ד סי' יג) גבי מי שהיה חבוש בבית האסורין, שאינו יכול לקיים שם את המצוות, ונתנו לו רשות לצאת פעם אחת בשנה, האם ימתין עד יום כיפורים למשל, כדי לקיים מצוה חמורה דאורייתא, או דילמא יצא מיד כדי לקיים מצוה ראשונה שתבוא

ימים הל' ראש חדש כתב שיכול להשהותה כדי שיברך בצבור, דברוב עם הדרת מלך. והקשה עליו הכנסת ישראל מההיא דראש השנה הנ"ל דמוכח דטעמא דזריזין מקדימין למצות דחי לטעמא דרוב עם, הילכך יברך ברכת הלבנה ביחיד ולא ימתין עד שימצא צבור.

וכן כתב הגאון מהר"א ישראל בשו"ת קול אליהו (ח"ב סימן יז) שכל שעברו על הלבנה שבעת ימים, אפילו אם היה זה בליל שבת, אני עושה מעשה לברך עליה מיד, ואיני ממתין למוצאי שבת. היפך סברת תרומת הדשן (הובא בבית יוסף סי' תכו). וראיה לזה מהגמרא הנ"ל דמוכח שהטעם שזריזים מקדימין למצות עדיף מרוב עם הדרת מלך. אפילו אי אפשר שיבא לידי ביטול המצוה אם יעשנה באחרונה. וכן כתב בשואל ונסאל (ח"ג סי' מח) שכן מנהגם לקדש הלבנה בחול, ולא ממתנינים למוצאי שבת.

ונראה דסבירא להו להני רבוותא, שאף שפסק מרן בשלחן ערוך (ר"ס תכו) שאין מברכים על הירח אלא במוצאי שבת, מכל מקום אין זה אלא למצוה מן המובחר, וכגון שאז נשלמו שבעת הימים. ועל כל פנים אין להקפיד על זה כל כך. תדע שהרי כתב הרמ"א בהגה, שזהו דוקא כשחל ליל מוצאי שבת קודם י' לחודש, אבל אם הוא אחר כך אין להמתין עד מוצאי שבת שמא יתכסו השמים בעבים ויעבור הזמן ותתבטל ממנו המצוה.

ובשו"ת מעט מים (סח כה אות ט) כתב להשיג על הרב קול אליהו, שהלא מבואר בדברי השלחן ערוך שמצוה מן המובחר לברך את הלבנה במוצאי שבת, וממילא ראוי לדחות את ברכתו כדי לקיים מצוה מן המובחר. אמנם זה אינו, דכתב הרמ"א (או"ח כה, א): אם תפלין מזמנים בידו ואין לו ציצית – אין צריך להמתין על הציצית, אלא מניח תפלין וכשמביאים טלית, מעטפו. וכתב על זה המגן

לידו. ופסק דקיימא לן אין מעבירין על המצות, ולכן המצוה הראשונה שתבא לידו ואי אפשר לעשותה בבית האסורין – יעשנה.

וכתב בשו"ת עבודת הגרשוני (סימן לב) דמכאן משמע דלא כהתרומת הדשן, דאמרינן 'אין מעבירין על המצוות' אפילו במקום שעל ידי זה יפסיד מצוה חמורה, ולכאורה אף בענייננו אין להעביר על המצוות לצורך מצוה מן המובחר. אבל בשו"ת חכם צבי (סי' קו) דחה ראייה זו, וחילק בין היכא דמיירי בשני מיני מצוות, קלה וחמורה, בהא אמרינן אין מעבירין על המצות, ואין מבטלין מצוה קלה מפני החמורה. אבל אותה מצוה, שיכול לעשותה אחר כך מן המובחר, כגון קידוש לבנה במוצאי שבת, בזה יש להמתין אם אין חשש שתבטל המצוה לגמרי.

ומיהו בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' ש) הביין מדברי הרדב"ז, שאף במצוה אחת אין להשהותה כדי לקיימה אחר כך יותר מן המובחר.

ועל כל פנים, רבים מן האחרונים סבורים שאין להמתין, וראוי לברך ביחידות בזמנה, מאשר לאחר זמן בציבור. וכן פסק הגאון זבחי צדק (ח"ב או"ח סי' לו) שיש לברך ברכת הלבנה ביחיד ולא ישתהה מלברך עליה כדי לברך בעשרה, וכמו שכתב הרב כנסת ישראל ששון הנ"ל. וכן מצינו להגאון מהרש"ם בארחות חיים (סימן תכו סק"י, ובדעת תורה שם) והוכיח כן מההיא דראש השנה דף ל"ב שהזכרנו, שיותר כדאי להקדים ולברך את ברכת הלבנה ביחיד מלהשהותה בכדי לברך בצבור. ונראה דהכי נקטינן לדינא, וכן כתב בפשיטות בשו"ת שואל ונשאל (ח"ד או"ח סי' יד).

והנה, מדברי מרן זיע"א ב'חזון עובדיה' (בהארה שם) נראה דעתו דהא פשיטא ש'אין מעבירין על המצוות' עדיף ממעלה של 'ברוב עם', וכמבואר בגמרא בראש השנה הנ"ל, ולכן עדיף לברך ביחידות בהגיע הזמן מלברך בציבור לאחר זמן, ובענין לחכות למוצאי שבת

שיש בזה 'מצוה מן המובחר' – יש אומרים שאין ממתנינים, וזאת על פי דברי המגן אברהם (או"ח סי' כה) דפליג אתרומת הדשן. ובעמוד (שנו בהלכה) כתב מרן זיע"א ונכון לברך ברכת הלבנה במוצאי שבת כשהוא מבושם ובגדיו נאים.

וכן ממה שכתב מרן זיע"א בשו"ת יביע אומר (ח"ב יו"ד סי' יח) משמע דלא דחה דברי תרומת הדשן מכל וכל, ועלה לחלק בין המתנה כדי לאומרה בציבור ביום חול, שהוא מצד 'ברוב עם', לבין המתנה למוצאי שבת דאיכא 'מצוה מן המובחר', כשהוא מבושם וכלים נאים.

ובראשית דבריו הציע מה שדן בשו"ת הרב"ז (סי' לב אות ה) בדין ברכת החמה, אם נכון להשהותה כדי לאמרה בצבור, והביא דברי השערי תשובה בשם המחזיק ברכה (סי' רכט), שהוכיח מראש השנה (לב): שזריזין מקדימין למצות דחי לטעמא דברוב עם הדרת מלך. והוא ז"ל כתב לפקפק בזה, לפי דברי התרומת הדשן (סי' לה) שהעלה שיש להמתין לברכת הלבנה עד מוצאי שבת, והוכיח מיבמות דלא אמרינן שהוי ימצוה לא משהינן, אלא היכא שירא שמא תבטל המצוה, משום הכי לא משהינן לה אפילו לעשותה מן המובחר. אבל כשאין ראוי להסתפק פן תבטל המצוה משהינן לה לעשותה מן המובחר. וכן פסק הרמ"א (סי' תכו ס"ב). והכי נמי לא נכון לברך ברכת החמה ביחיד, אלא כל אחד ואחד חייב להמתין כדי לעשות מצוה מן המובחר, וברוב עם הדרת מלך.

ודחה מרן זיע"א, דאף להתרומת הדשן י"ל דשאני התם שהוא עצמו עושה המצוה מן המובחר יותר, כשמברך הירח במוצאי שבת קדש כשהוא מבושם. מה שאין כן כשמברך ברכת החמה סמוך להנץ החמה, דהכי עדיף טפי, אף שאם ישהה יותר יהיה בזה משום ברוב עם הדרת מלך, אין ההידור מגוף המצוה, אלא שע"י אחרים נוסף ההדר. ובכהאי גוונא

יש לומר זריזין מקדימין למצוות, כההיא דראש השנה (לב, ב). ולכן יפה העלו האחרונים הנ"ל שמברך ברכת הלבנה ביחיד, ולא ישהנה לברך בצבור. והיינו אף להתרומת הדשן (שממתין למוצאי שבת).

ומכאן תשובה למה שכתב בשו"ת קול אליהו ח"ב (חאו"ה סי' יז) וז"ל: ולענין לברך עליה בליל ו', אם עברו עליה ז' ימים, בזה אני עושה היפך סברת התרומת הדשן, ואיני ממתין למוצאי שבת, אפילו מליל ששי, כל שכן קודם לכן. והוא מההיא דר"ה (לב:) וכו'. אלמא דזריזין מקדימין למצות עדיף טפי ממצוה מן המובחר ברוב עם הדרת מלך וכו'. ולפי האמור יש לחלק שאין זה ענין לההיא דראש השנה, הואיל והוא עצמו עושה הברכה בהידור רב יותר. [שור וראה שכבר עמד בזה בשו"ת מעט מים (סי' כה אות ט). ע"ש].

ועיין בשו"ת עבודת הגרשוני (סי' יב) שרצה לדקדק מד' הרמב"ם והטור דלא כהתרומת הדשן, ושוב כתב: ומכל מקום באשר מי לנו גדול ממהרא"י אשר מימיו אנו שותים, ואחר פסקיו אנו נגררים. והוא היה בקי בדברי הרמב"ם והטור טפי מינן, ואפילו הכי כתב מה שכתב, ואילו תשמעון. ובאמת כי טעמו ונימוקו עמו. שהלא מצאנו כמה מצות שמאחרים אותן כדי לעשותן כתקנתן ובהידור.

ואמנם אין לכחד שיש הרבה אחרונים מיימינים ומשמאילים בדברי התרומת הדשן הנ"ל. וכמו שכתב בכף החיים (סי' תכו ס"ק כג), ובשדי חמד (מע' ז כלל א). ובשו"ת ויען אברהם (סי' ו או' ג). מכל מקום אין לדחות דברי התרומת הדשן מגמרא מפורשת, כמו שכתב הרב קול אליהו. ועל כל פנים מה שנשען הרב"ז על התרומת הדשן, ללמוד ממנו דברוב עם עדיף יותר מזריזין מקדימים למצות, אינו מוכרח כלל. וכאמור. עד כאן דבריו בשו"ת יביע אומר.

וראיתי שמו"ר מרן הראש"ל שליט"א בילקוט יוסף פסח (מהדורת תשע"ד דיני ברכת האילנות סוף

הארה כה) כתב שיש מי שהעיר שמצד הסברא אפשר שגם המג"א מודה לענין ברכת הלבנה וברכת החמה וכיו"ב, שימתין לברך אותם עד שיגיע זמן מן המובחר, דהיינו ברכת הלבנה במוצאי שבת, כשהוא מבושם ובבגדים נאים, וברכת החמה לאחר ק"ש ותפלה (דתדיר), וגם שיברך ברוב עם. אלא שנידונו של המג"א הוא לגבי תפילין וציצית, שקיום מצוותם הוא בכל רגע ורגע, והמניח תפילין מקיים בכל רגע ורגע שמונה מצוות עשה מן התורה. וכמבואר בגמרא (מנחות מד.) וכתבו בתוס' (ב"מ כט. ד"ה והוי שואל. ועוד), שבכל רגע שיש לו ציצית בבגדו ותפילין בראשו מקיים מצות עשה. (אלא שאינו נפטר משאר מצוות מדין "עוסק" במצוה, ועל כל פנים מטעם אפשר לקיים שניהם).

ולכן בכל רגע ורגע שמתמהמה מלהניח תפילין, הרי מפסיד שמונה מצוות עשה, ומה שיש ענין להקדים את הטלית לתפילין, אין זה עומד לנגד קיום שמונה מצוות עשה שיכול לקיים אם יניח עתה תפילין ולא יתעכב, וזה שיהוי מצוה חמור יותר.

אבל בשיהוי מצוה הסתמא כמו ברכת הלבנה וברכת החמה, י"ל דמודה המגן אברהם דשפיר יכול להשהות את המצוה, בכדי לקיים אחר כך המצוה באופן חד פעמי ובצורה מהודרת יותר. תדע, שהרי מרן והרמ"א בשו"ע (סימן תכ"ו ס"ב), הסכימו "שאינן מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם ובגדיו נאים". והמגן אברהם שם לא חלק על דבריהם, אלא הביא סיוע לדבריהם, בשם המגיד, דכשמקדשין הלבנה במוצאי שבת תהיה הצלחה, וכשתתכסה ולא תוכלו לברך במוצ"ש, אותו החודש לא יהיה מוצלח, דוק ותשכח. ע"כ. ומה שהביא המגן אברהם משם, לא נתכוין רק להביא ראיה למושג שיהוי מצוה לא משהינן, אבל לא שזה כלל קבוע שלעולם לא משהינן, אף על פי שיפסיד קיום כמה וכמה מצוות עשה.

לומר ברכת האילנות בעשרה וליתן צדקה אחר הברכה

ז. עוד הוסיף בילקוט יוסף (שם עמוד צד) שטוב שיצטרפו עשרה ויעשו כולם אגודה אחת בכנסיה לשם שמיים לצאת לברך ברכת האילנות, בכוונה הראויה וברב עם, וכ"כ במועד לכל חי (סי' א אות ו) ומסיים: שיש בזה עילוי גדול לנשמות שנתגלגלו בדומם וצומח. ע"ש (ומקור לזה בווה"ק ח"ג פרשת בלק דף קצו:), וכיו"ב כתב החיד"א (אות קצט) שיתעצם מאד בכוונת ברכה זו, שהיא לתיקון הנשמות המגולגלות בעצי השדה והעשבים בזמן, ויבקש עליהם רחמים. וכ"כ בחסד לאלפים (דף קלו:), ועיין עוד בספר לשון חכמים ח"א (סי' מב) שגם כן כתב שיעשו בעשרה. ויאמרו קדיש לאחר מכן. ע"ש וטוב שיתנו צדקה אחר הברכה, כמו שכתב הגר"ח"פ שם.

מחלוקת בין חכמי הקבלה בענין תיקון הנשמות המגולגלות הנעשה בברכת אילנות

ח. הן אמת שבילקוט יוסף (שם עמוד קעה) הביא שנחלקו בזה חכמי הסוד, דהגאון ר' יהודה פתייה ז"ל בס' מנחת יהודה (עמוד נט) כתב וז"ל: דלפי המתבאר מדברי האר"י ז"ל אלו כי בין ניצוצות הקדושה המעורבים במאכל שנפלו ע"י חטא אדם הראשון, ובין מה שהיו מעורבים במאכל מתחלת ברייתן, ובין ענין תיקון הנשמות המגולגלים שבהם, אינם נתקנים כי אם ע"י האכילה ממש, ואפילו אם ישב אדם בפרדס או בגינה אשר שם נמצאים כמה נשמות מגולגלים, ויעסוק כל היום וכל הלילה בתורה ובתפלה ובמצות, אינו מועיל לתקן את הנשמות אשר בצומח ובצומח ובדומם אשר שם, ושגגו בזה מקצת הלומדים האומרים שצריך האדם לצאת בחודש ניסן לברך על האילנות המוציאים פרח, כדי שע"כ יתקנו נשמות המגולגלים אשר שם, ובמחילה מכבודם שגגו בזה, כי אינם נתקנים כ"א ע"י הברכה והאכילה.

ועוד קשה לדבריהם דאמאי בעינן מוציאין פרח, והא אפילו בעלין לבד יש כמה נפשות מגולגלים כמבואר בס' הלקוטים (בירמיה על פסוק אסוף אסיפם יעו"ש) ועוד למה לא נברך גם על הצמחים, אלא רק על האילנות בלבד, ועוד קשה לדבריהם דח"כ אמאי לא תיקנו רז"ל לצאת בחודש כסליו אל מקום עדרי הצאן ולברך עליהם, כדי שיתקנו גם נפשות המגולגלים בחי בלתי מדבר, ולמה לא תקנו לברך על הארץ בחודש אב שבו נעתקים הנשמות מן הדומם אל הצומח. ועוד ברכה זו מה זו עושה, כי לפי דברי האר"י ז"ל אם הגיע זמן אותה הנשמה לצאת, באותם הד' חודשים היא יוצאת משם ונעתקת לחי בלתי מדבר, ואם לא הגיע זמנה לצאת היא נשארת שם עד שנה הבאה כדאמרן, רק שע"י האכילה ממש תוכל לעלות קודם זמנה, שהרי האכילה היא מעלה את נפש המגולגלת מן הדומם אל חי מדבר בפעם א' כדאמרן, ועוד שהבירור הנעשה ע"י האכילה יש בו חילוקים, אחת שיהיה האוכלם צדיק ות"ח, אבל אם הוא רשע או עם הארץ אע"פ שנכנסין נשמות המגולגלים בתוכו, והיו בחי מדבר, לא די שאינו מתקן אותם אלא אדרבא אפשר שע"י מעשיו שעושה מכאן ולהבא, פוגם ומקלקל נפשות המגולגלים ההם יותר ממה שהיו פגומים מצד עצמם, ונוסף ע"ז כי אפשר שגם הם יתגברו עליו ויחטיאוהו עד שיגרמו רעה לנפשו שלא יוכל להרפא.

אמנם הת"ח יש בהם כח לתקן ולהעלות מדרגה א' העליונה, והיא מבעל חי לאדם, בזכות תורתם והלומדים מכאן ולהבא ות"ח היודעים בחכמת הזוהר בדרך הסוד יש כח בהם להעלות ב' מדרגות והוא מן הצומח לאדם, וכ"ש מבעלי חיים לאדם, ות"ח המופלאים בחכמת האמת בשורשה, יכולים להעלות אפילו מדומם לאדם, וכ"ש מבעלי חיים לאדם כמבואר כ"ז בשער המצות (פ' עקב). ומעתה ק"ו הוא, שאם ע"י אכילה ממש

ליהנות בהם בני אדם, והוא כי עלינו לשבח לאדון הכל אשר נתן לנו כח לעשות מלאכה של הבירור בדינו אף על פי שקבע להם חודשים בשנה כולה. וסידר להם עלייתם במדרגות כי מן הדומם יעלה לצומח ומן הצומח לבעל חיים, ומן בעל חיים לאדם, הנה עם כל זה נתן לנו כח שנוכל לעשות כל הבירור על ידינו בלתי הצטרך שיהיו נעתקים הניצוצות ועולים בסדר המדרגות.

והוא כי האדם על ידי עסק התורה שעוסק בהילוכו על הארץ, יוכל להעלות הניצוצות אשר בדומם בפעם אחת מן הדומם לאדם, וכמו שביארו המקובלים ז"ל על מאמר הגמרא דנקיט על חכמי ישראל כי הוּו שקלי ואולי, שהוא רוצה לומר על ידי הלככם הלוך ודבר בדברי תורה, הוּו שקלי ניצוצות מן הדומם ואולי, ועל זה אמר דוד המלך ע"ה (תהלים קי"ט א') אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' ולזה אמר (במדבר כ"ג י') "מי מנה עפר יעקב" רוצה לומר מי מנה המרגליות של ניצוצי קדושה שמוציאים מן העפר שהוא הדומם.

ועוד נתן לנו כח דלפעמים אנחנו מעלים ניצוצות אשר בצומח בפעם אחת לאדם, על ידי שנאכל פרי הצומח ונברך עליו ולא יצטרך הניצוץ להיות מתגלגל לבעל חיים, וזה שאומרים שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות, שהם הבהמות הכשרים שראויים לאוכלם, ואילנות טובות שהם בעלי פירות הראויים לאכילה, ליהנות בהם בני אדם, דאז יעלום על ידי אכילתם. ואנחנו אומרים זה השבח עתה שאנחנו מברכים על האילנות, ובזה אנחנו בטוחים שנעלה את הניצוצות אשר בצומח בפעם אחת לאדם, וגם אחרי אשר טרחנו ובאנו ויצאנו מחוץ לעיר, וביררנו בהילוכנו גם מן הדומם כי מצוה גוררת מצוה.

או יובן לפרש כי ידוע כל הבירור שאנחנו צריכין לעשות הוא של ז' מלכים כי נשמות ישראל הם משם, בסוד כל ישראל בני מלכים הם (שבת קי"א ע"א) ועל זה באנו לתקן אך

צריך שיהיה ת"ח וצדיק ויודע בחכמת הזוהר, עד שיוכל לתקן את הנשמה המגולגלת במאכל ההוא, א"כ איך אפ"ל שע"י ברכת האילנות יתוקנו הנשמות אשר שם, וכל שכן ע"י ברכת הבורים עמי הארצות והנשים המברכים ברכת האילנות. ע"כ.

והאיר עליו בילקוט יוסף (שם) שדברים אלו לכאורה צ"ע, שמרן החיד"א (מורה באצבע סי' קצט) והגר"ח פ' (מל"ח סי' א אות ו') ועוד רבים מהגדולים, כתבו שיתעצם בכוונת הברכה הזו כדי לתקן נשמות המגולגלות. וצ"ע. גם הרב חסד לאלפים (הל' ברכת ההודאות סעיף כג) כתב, היוצא בימי ניסן וראה ב' אילנות שמוציאין פרח, אומר בא"י אמ"ה שלא חיסר וכו'. יקדים לומר מזמור הללויה הללו את ה' מן השמים וכו'. ויאמרו קדיש. ויתעצם בכוונתו בברכה זו שהיא לתיקון הנשמות, שהם מגולגלות בעצי השדה, ויבקש עליהם רחמים. ע"כ.

וע"ע להגרי"ח בדרוש לברכת האילנות (אורח חיים) שכתב: ניסן הוא ראש לעליית הצומח וכו', ולכן ברכת האילנות היא בחודש ניסן דוקא כדי לסייע הבירור של הצומח המתחיל בזה החודש שאז על ידי הברכה הזאת וסודה יצליחו המברכים להעלות את הנשמות המגולגלים בצומח שתי מדרגות בפעם אחת, דהיינו שיעלו מן הצומח אל אדם, בלתי שיצטרכו להתגלגל לבעל חי. ועל ידי "התורה אשר ילמדו בעת הברכה" יזכו להעלותם עד למעלה להתקן. ולכן חסידים ואנשי מעשה משתדלים לברך ברכה זו בצירוף עשרה, כדי שאחר הברכה יאמרו פסוקי תורה ויאמרו קדיש והכל כדי להיות להם "לימוד התורה והקדיש", עזר אל בירור ועליית הנשמות אשר בצומח. ולכן אמרו רבותינו ז"ל (בברכות מ"ג ע"ב) האי מאן דנפיק ביומי דניסן וחזי אילני דמלבלבי, כלומר הרואה אילנות שהוא מין הצומח דמלבלבי, כי התחלת עלייתם הוא בחודש הזה מברך ברוך שלא חיסר בעולמו כלום, וברא בו בריות טובות ואילנות טובות

בעוונות הרבים האדם מלבד שלא תיקן הברור שבא בשבילו, אלא חטא וקלקל וחזר ועשה מעצמו פיזור ניצוצי קדושה וצריך לעשות בירור גם בשביל קלקול עצמו.

והנה מאחר שניסן היה מסוגל לברור ניצוצי קדושה יותר כי בו יצאו ישראל ממצרים ברכוש גדול, הם הניצוצות שלקחו ישראל ממצרים והוא רכוש הרוחני שכתוב בו (שמות י"ג, ל"ו) וינצלו את מצרים לכך הוא מסוגל לכל אדם במלאכת הבורר יותר משאר ימים, ולכן הברור של ז' מלכים יהיה לאדם עזר וסיוע בו בחודש הזה, יותר משאר חודשים וזה שנאמר החודש הזה לכם שנעשה לטובתכם, שיצאתם בו ברכוש גדול של ניצוצי קדושה, וזה שאמר הכתוב (משלי ח' ט"ו) "בי מלכים ימלוכו", כי הז' מלכים יהיה להם המלכה בחודש הזה יותר משאר חודשים.

ולכן מאוד יתעצם בכוונתו בברכה זו שהיא לתיקון הנשמות שהם מגולגלות בעצי השדה והעשבים בזמן זה, ויבקש עליהם רחמים וכמו שידוע המעשה של האר"י ז"ל, שפעם אחת הלך ללמוד תורה אל השדה וישא עיניו וירא כל עצי השדה מלאים נפשות אין מספר, ושאלם מה טיבם כאן אמרו לו על כי לא שבנו בתשובה, ושמענו שהיו אומרים שיש כח בהאר"י ז"ל לתקנו והבטיחם שיעשה להם תיקון, והתלמידים ראוהו שהיה שואל ומשיב ולא ידעו כלום. ואחר כך שאלוהו על הענין, ואמר להם כי אם היה רשות לכם לראות הייתם תמהים על רבוי הנשמות, וצוה להם שיכוונו בתפלת יוצר המאיר לארץ, ולדרים עליה ברחמים, והוא המאיר לארץ הוא יושבי הארץ בכללותה, ולדרים עליה הם נשמות קדושות שנדחו ממחיצתם שימציא להם תיקונם, להזמין להם אדם כשר שיברך ברכת הנהנין ולכן תקנו ברכה זו.

ובזוהר פרשת בלק (דף קצ"ו ע"ב) הפליג בזה על נשמות המשוטטות, וזה לשונו: אמר רבי אלעזר כתיב (תהלים פ"ד, ה) "גם צפור מצאה

בית" וכי דויד מלכא על צפורה דעלמא אמר, אלא כמה דתנינן כמה חביבין נשמתין קמי קב"ה וכו', והכי אתמר גם צפור מצאה בית אלין רוחיהון דצדיקיא וכו', ויומין רשימין אית בשתא ואינון יומי ניסן ויומי תשרי, דאינון רוחין משטטן וכו' ואף על גב דזמנין סגיאין משטטן בעלמא, אבל יומין אילין רשימין אינון וכו' יעוין שם.

ומה שתקנו בברכה זו בריות טובות ואילנות טובות, הבריות מאן דכר שמייהו, אלא רמזו בזה על נשמות שמתדבקין באילנות ולזה אמר בריות טובות, ואילנות טובות שיברכו עליהם בני אדם ומתקנים אותם.

עוד זכור יזכור כשיראה האדם האילנות, ישם אל לבו שהאילנות בזמן הזה דשנים ורעננים ואחר כך נעשו בימות החורף עצים יבשים, כן האדם הוא עץ השדה ולזה אמר וחזי אלני דמלבלבי דהיינו שנתחדש בהם הבלוב, יקח מוסר מזה ולזה אמר בריות טובות ואילנות טובות דומים זה לזה ויקח מזה מוסר. עכ"ל הגאון רבי יוסף חיים זיע"א. והאיר על דבריו בילקוט יוסף (סם) הראת לדעת מכל זה, שטעמי המצוות שעל פי הסוד יכולים להשתנות לכאן ולכאן, ובין דברי המקובלים עצמם וזהו טעם נוסף שאי אפשר לקבוע הלכות על פי טעמים שנתבארו בתורת הסוד.

בדין זריזין מקדימין למצוות בברכת האילנות

ט. ובדין זריזין מקדימין למצוות בברכת האילנות, יש מי שהעיר מדברי החת"ס בתשובה (או"ח סי' רח) דליכא דין זריזים אלא כשכבר נתחייב במצוה. ולפ"ז הרי בברכת האילנות שלא נתחייב לברך ואינו יכול לברך רק כאשר יראה אילן מלבלב לא שייך דין זריזים (עיין קובץ קול התורה קובץ מז). אולם יש להשיב על זה. ואף אם לא שייך כאן דין זריזין, מ"מ יש כאן ענין של זריזות להקדים למצוות. ודו"ק.

הנה בעל הלכות גדולות ובפסקי הרי"ד (ברכות מג:). כתבו האי מאן דנפיק "לדברא" וחזי אילני דמלבלבי וכו', אולם לשון הרמב"ם (פ"י הי"ג): היוצא לשדות או לגינות ביומי ניסן וכו'. משמע שאפילו בגינות שבתוך העיר. וכ"כ במעשה רוקח שם שדיברו בהוה. וגם בספר פרי האדמה (ח"א דף כט סוף ע"ד) דייק כן מדברי הרמב"ם, שאפילו היו הגינות תוך חצירו וראה בהם אילנות פורחות מברך. ע"כ.

ואמנם בשו"ת לב חיים (סימן מה) כתב שאדרבה ממ"ש הרמב"ם "היוצא" לשדות או לגינות מוכח שאין הגנות בחצרו, שסתם גינות בכניסת העיר או ביציאתה, וצריך לצאת אליה. וכל הפוסקים נקטי "היוצא" ולא "הרואה". ש"מ דהיינו מקיר העיר וחוצה ע"כ. אך בחזו"ע כתב שאינו מוכרח, שלגבי צאתו מביתו אל הגינה קרי ליה היוצא. ומהר"ח פלאגי עצמו במועד לכל חי (סי' א אות ז) הדר תבר לגזיזיה, שכדברי פרי האדמה נוהגים רבני אלפין בפשיטות בעי"ת קושטא, שמברכים בעד החלון בהיותם בביתם ואינם זיזין ממקומן, ועומדין ומברכין, ואע"פ שהם גיבורי כח אינן יוצאים השדה לברך. ומ"מ סיים, שנ"ל כמו שכתבתי בלב חיים, ורק לזקן מופלג ולמי שחלוש המזג יברך בחצר, ואין דנים אפשר משאי אפשר. ע"כ.

והעיקר כדעת רבני קושטא, ובפרט כשיש בזה ביטול תורה, וכמו שכתב במדרש שמואל (פ"ג דאבות מ"ט) בשם מהר"ם אלשקר, אהא דתנן המפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה וכו', דקמ"ל אפילו בדבר שיש בו קצת מצוה כמו שאמרו רז"ל היוצא בימי ניסן ורואה אילנות טובות אומר ברוך שזכה לו בעולמו [זה אינו מדויק, כי היוצא בימי ניסן וכו', מברך שלא חיסר בעולמו כלום, ואגב שיטפיה כתב כן], עכ"ז אם הפסיק ממשנתו הרי זה כאלו מתחייב בנפשו, שתלמוד תורה כנגד כולם. ע"כ. והתם כשמפסיק ממשנתו ממש, הל"א איה"נ שמברך, אך א"צ שיצא אל מחוץ לעיר, ולשון היוצא לאו דוקא.

ויש לעיין אם עדיף שיברך מיד בראש חודש ניסן, ואף אם מחמת כן יצטרך לברך ביחיד, או דילמא עדיף שימתין עד שיברך ברב עם. וכבר כתבנו בכמה מקומות שזריזין מקדימין למצוות עדיף מברב עם הדרת מלך. ועל כן אע"פ שלכתחילה יש להדר לברך ברכת החמה ברב עם ובצבור, מ"מ מי שלא השיג מנין לומר ברכת החמה מיד בהתחלת היום, אין להשהותה כדי לאומרה במנין, אלא יזדרז לאומרה ביחידות, שמצות זריזין מקדימים למצוות עדיפא על מצות ברב עם הדרת מלך. (ילקו"י סי' רכט ס"ו, וע' בהליכות עולם ח"ב עמוד קצ). וכן לגבי מצות מילה, זריזין מקדימין למצוות, ומלין מיד בבוקר, ולכן אין להשהות מצות מילה לאחר חצות היום, בכדי שיבואו המוזמנים ויהיה ברוב עם הדרת מלך שמצות זריזין מקדימין למצוות, חשיבא טפי, וראוי להקדים המילה ככל האפשר (ילקוט יוסף שובע שמחות ח"ב עמוד כט). וראה בשו"ת יבי"א ח"ב (חיו"ד סי' יח), ובשו"ת יחזקאל דעת ח"ד (עמוד צב).

ואע"פ שעל פי הסוד יש הידור מצוה לברך אותה ברוב עם, ולומר קדיש אחרי כן, שיש בזה עילוי לנשמות המגולגלות, מ"מ אפשר שלהזדרז למצוה עדיף טפי, אם הוא שיהוי מועט. וע"ע בשו"ת מעשה ניסים הכהן (ח"א סי' קסז). ולענין הלכה כתב בחזו"ע על פסח (עמוד כד) גם לענין ברכת האילנות, שהזריזין מקדימין למצוות לברך בהקדם כל מה שאפשר, ואין להשהות את הברכה כדי לברכה בציבור. וכ"כ בס' פסח כהלכה (כהן עמ' ו).

האם ברכת האילנות מחוץ לעיר בדוקא

י. וכ"כ בילקוט יוסף (שם עמוד קי) טוב לברך ברכת האילנות על אילנות הנטועים בגנות ופרדסים שמחוץ לעיר, ומכל מקום אין זה מעכב, ולכן אם קשה לו לצאת אל מחוץ לעיר מסיבת טירדה או חולשה, ומכל שכן מפני חשש ביטול תורה, יוכל לברך גם על אילנות שבתוך העיר.

שכיהן כרב ראשי לתל אביב, היה מקפיד לברך בצאתו מהעיר כאשר היה יוצא לשיעוריו בירושלים, אך מאוחר יותר לא הקפיד בזה מפני ביטול תורה.

וראיתי בספר פסח בציון להגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א (עמוד לו) שכתב מדברי הזוהר הקדוש (בלק קצו:): הובא לעיל (אות ח') נמצינו למדים כי נפשות הצדיקים יוצאות ממקומן בחדש זה ומשוטטות כציפורים ממקום למקום ומישוב לישוב, ועולות על גבי שלוש חומות של גן עדן לבקש עלינו רחמים, לכן יאות לצאת חוץ לעיר למקום מטעי אילני פירות ולברך שם ברכה יקרה זו, ואחריה לבקש על נשמות הנפטרים.

וכתב הרב חמדת ימים ז"ל (ח"ג ד"ז ע"א) "ומנהג חסידים הוא לצאת אל הגינות בימי ניסן ולברך ברכה זו, וטעמו של דבר יען כי הנפשות הנידחות המה יציצו כעשב הארץ בקרב הימים האלה ומתלבשות בענפי האילנות ודשאים, ובברכה זו אם יכוונו לתקן אותם המה יעלו בהר ה' וכו', וכי ישא עיניו לראות את כל ירק עשב לאוכלה, לבכו יבין בפרוח נפשות רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי און מעיר כעשב הארץ לאיש עשב בשדה ושן בהמות ישולח בם מאדם ועד בהמה נדדו הלכו, אדם ובהמה תושיע ה', ובכך אז יכנע לבכו הערל לממר בבכי לאמר מדוע ככה עשיתי ולא חסתי על עלבון נפשי הרכה והענוגה אשר לא נסתה כף רגלה הצג על הארץ לתתה בידיים לגדופין ונחלי בליעל יבעתוה באשמות ומעילות אשר מעלתי בקדשי שמים, אויה לי אהא על נפשי מה אעשה כי יקום אל וכי יפקוד עליה, אנה פנה זיוה אנה פנה הדרה ומה אשיבנו, ובכך יחשוב מחשבה על פשעו וחטאתו ומשובתו וישוב מעבירות שבידו, חלצה נפשו היקרה מאריה יכסוף לטרוף ותשובתו הרמתה תהיה לו כתריס בפני הפורענות: וכתבו חכמי המחקר ללמוד כל

וכן העלה בספר פתח הדביר (סי' רכו סק"א) דלשון היוצא לאו דוקא, וכמה ראשונים ומהם האבודרהם, רבינו ירוחם ועוד, כתבו הרואה אילנות בגן שלהם, ולא כתבו "היוצא", ש"מ דלאו דוקא הוא. ע"ש. וז"ל הריקאנטי (סימן עח): היורד לגנות ביומי ניסן וראה אילנות וניצוצין עולין מברך וכו'. ולכן במקום צורך שלא יתבטל מלימוד תורה שפיר דמי. וכ"פ בשו"ת רב פעלים (ח"ג חאו"ח ריש סי' ט).

ויש בזה כמה טעמים למה עדיף לצאת לשדה ולברך. א. שבאופן זה ניכרת יותר התחדשות הבריאה, ואז יש ג"כ התפעלות מהבלבוב שרואה, ומשא"כ אם מברך על אילן אחד או שנים, ובפרט אם בקושי יש שם פרחים וצריך להתאמץ למצוא בכל עץ איזה פרח. ב. י"א שעל פי הסוד יש ענין בריבוי האילנות. ג. ועוד שבשדה מצויים יותר נשמות. וכמ"ש בחמדת ימים (פסח פרק א) שחלל העולם מלאים נשמות הנדחים וכו', ומעשה שהאר"י הלך ללמוד תורה בשדה, וראה שכל עצי השדה מלא נפשות אין מספר, ובימי ניסן שמתחילים הדשאים להצמיח, אז נפשות הרשעים מתאחזין ומתדבקים בדשאים ובעשבים, כדי שיאכלום ויתקנו ע"י הברכה וכו'. ומזה למדנו טוב טעם על ברכת האילנות וכו', ומנהג חסידים לצאת אל הגנות בימי ניסן ולברך ברכה זו, כי הנפשות הנידחות המה יציצו כעשב הארץ בקרב הימים האלה, ומתלבשות בענפי האילנות ודשאים.

ובברכת יצחק (סי' רכו אות ח) כתב לחקור, למ"ד שברכה זו היא ביוצא מחוץ לעיר, האם זה תלוי ביציאה מן העיר או בחוץ לעיר, ונמ"פ ביוצא מעיר זו ובא לעיר אחרת ומברך בתוך העיר, ולשון הלב חיים שם משמע דהעיקר שיצא מקיר העיר וחוצה, אך י"ל דאורחא דמילתא נקט. ואמנם העידו על הגרב"צ א"ש והגר" צדקה זצ"ל שהיו יוצאים מירושלים ומברכים בבית שמש. עכ"ד. ומרן זיע"א בעת

מחוץ לעיר ומברך שם ברכה זו, כי שם נמצאים כל הצומח והדומם וניצוצי קדושה אשר בהם, ומתקן אותם בודאי על ידי הברכה. וכן אמר לי שבעיר מולדתו בגדד, היא בבל רבתי, נהגו לאחר תפילת מוסף ראש חודש ללכת הקהל ברוב עם והרבנים בראשם לפרדס מחוץ לעיר, וברכו ברכת האילנות על עשרות רבות של אילני פרי מלבלבים בפרחיהם, ואחר כך ישבו כולם לעסוק בתורה בפרדס מפי רבני העיר וחכמיה. אלא שבבואו להתגורר בעיר ירושלים החדשה, ובפרט לאחר שנת תש"ח כשהצטמצמו גבולותיה, היה הולך לחצר אחד מחבריו ושם היה מברך ברכת האילנות, כי לא היה מקום נכון מצוי מחוץ לעיר. אך הוא ז"ל כמה פעמים עודד אותנו לצאת חוץ לעיר ולברך ברכה יקרה זו. ע"כ.

ברכת האילנות במקום נקי

יא. וכתב הרב פתח הדביר (סי' רכו אות ג), קודם הברכה יראה שיהיה המקום נקי מאוד, ויברך בידיים נקיות. ע"כ. ויש לשים לב לזה. והיה מחניך קדוש, והדבר מצוי בשדות שמזבלין אותם ומפיצים ריח רע של צואת בהמה.

אדם מוסר השכל מעצי השדה ועשב הארץ אשר בימי ניסן עומדין דשנים ורעננים ומי יאמר ומי יחשוב שיכול ליפול בהם העקירות והיבשות והכליון, ועם כל זה האדם יראה כי בהגיע ימי החורף יחורפו ויכלו ויופסדו וכל עשב השדה היה לעפר דק וכל אילן עלהו יכול, סר צלם מעליהם והיו כעץ יבש:

הנה כי כן האדם עץ השדה וכל הבשר חציר איך יבטח כי יעשיר ומצא און לו וכי כביר בריאותו ורוב בניו אחר שהוא מעותד להיות כעצי השדה ועשב הארץ, כי בעוברו מחצית ימיו ולמעלה הנה יום בא להכנס בבחינת ימי החורף כאילן וכו', ומי שרגיל בספר הזוהר ישקיף וירא בכמה מקומות אשר הרשב"י מרגלא בפומיה לומר דהא ביומי דניסן ריש תורא בדיקולא תנינן, אשר מתבאר מדבריו דבההוא זמנא תקיפו דסטרא אחרא הויא בעלמא וכו', על כן ירים ראש בקדושה ויתמיד כל הימים ישב על כסא קדשו ע"כ.

וכתב בפסח בציון (שם) הנה כי כן אמר לי מור אבי ז"ל בהיותנו עסוקים בסוגיא זו, אין ספק שהחשוב ביותר הוא היות האדם יוצא

מפתחות

סימן צו

בענין ברכת האילנות בשבת, הביא באות א' שאין לחוש שמא יתלוש מהמחובר הדוקא בדבר העשוי לאכילה כמבואר בסוכה (ל:), ובאות ב' האריך להוכיח שעל פי הפשט אין לחוש לבורר בשבת בברכת האילנות מצד תיקון הנשמות לפי שלא היה מלאכה כעין זו במשכן, וכ"כ הפוסקים, אולם לפי דברי המקובלים יש מקום לחוש לבורר ניצוצי הקדושה מן הצומח, וכ"כ הבא"ח וכה"ח ועוד, אולם העיקר להלכה כדעת הפוסקים שאין לחוש לבורר בשבת בברכת האילנות, ובאות ג' הביא שכן עשו מעשה כמה גדולים לברך ברכת האילנות בשבת, ובאות ד' הביא שבברכת האילנות בשבת ראש חודש יש בזה גם משום זריזין מקדימין למצות וגם משום ברב עם הדרת מלך וגם השלמה לחיוב מאה ברכות, ובאות ה' הביא כאשר רוצה לכתחילה לחוש לחולקים שאסרו לברך בשבת, ומברך ביום ראשון שאחר השבת מחוץ לעיר, אף אם יברך ביחידות עדיף מפי מאשר מברך ברוב עם בתוך העיר, משום שיש בזה הידור בגוף המצוה ובפרט אם מברך על ריבוי עצי פרי, ובאות ו' באר שכן נהגו גדולים לברך בחול מחוץ לעיר, משום שיש בזה הידור מגוף המצוה והוא הידור חשוב יותר מאשר הידור של ברב עם הדרת מלך, כמבואר בס' תכו גבי ברכת הלבנה, ובאות ז' כתב שיש הידור לברך ברכת האילנות בעשרה ולומר קדיש וליתן צדקה אחר הברכה. ובאות ח' הביא שנחלקו חכמי הקבלה אם נתקנים הנשמות המגולגלות ע"י ברכת האילנות או דוקא ע"י אכילה בכונה של המאכלים שבהם מגולגלים הנשמות, ובאות ט' הביא שיש בברכה זו דין זריזין מקדימין למצוות שקודם לברב עם אף שעדיין לא נתחייב בברכה, ובאות י' הביא אף שאין חיוב לברך ברכת האילנות מחוץ לעיר, שמה שאמרו האי מאן 'דנפיק' לאו דוקא הוא, מ"מ הידור חשוב הוא, שמבואר מדברי הוזה"ק שהנשמות משוטטות באויר העולם, ונמצאות בריבוי מחוץ לעיר ובמקום שיש ריבוי עצי פרי, ובאות יא' הביא שיש להקפיד לברך ברכת האילנות במקום נקי.

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשזורה טובה לאנחבי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בהקיף"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בהקיף באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א
מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך
משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים

וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם

ניתן להקדיש פרשיות

לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

052-7627427 תש.ש. אשדוד

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

בשורה טובה לאוהבי התורה ולומדיה

לה"ד בי"ד עמ"י עש"ד

בסיעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"אשיחה בחוקיך בהלכה"

חמשה כרכים
לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים
"אשיחה בחוקיך בהלכה"
ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

הספרים מעוטרים
בהסכמת גהולי ההוד שליט"א
והתקלו בס"ד באהבה רבה
בהילי התורה

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000